LETO VII. / ŠTEV. 25 KRANJ, DNE 19. JUNIJA 1954

GLAS GORENJSKE

UREJA UREDNIŠKI ODBOR / ODGOVORNI UREDNIK SLAVKO BEZNIK / UREDNIŠTVO IN UPRAVA: KRANJ, SAVSKI BREG 2; TELEFON 475; TEK. RAČ. PRI NB KRANJ-OKOLICA ŠTEV. 624-»T«-127 / IZHAJA VSAKO SOBOTO / LETNA NAROČNINA 400 DIN, POLLETNA 200 DIN, ČETRTLETNA 100 DIN, MESEČNA 35 DIN / POSAMEZNA ŠTEVILKA STANE 10 DIN

Zlet v Završnici - obnovitev revolucionarnih shodov

Na predvojnih shodih gorenjskega proletariata je socialistična ideologija dobila pri nas svoje temelje - V tedanjih delavskih kulturnih drnštvih so delavci-proletarci kovali svojo revolucionarno zavest

Zlet delovnih ljudi v Završnici, v nedeljo, 20. junija, bo praznik vseh naših ljudi. V bivši Jugoslaviji so se na istem mestu zbirali svobodoljubni ljudje in tam praznovali delavske praznike. V Završnici pod Stolom ni bilo policijskih gumijevk in žandarmerije in prav zato so tukaj klile nove ideje, ideje socialistične revolucije, tukaj so rasli novi borci za napredek delavskega razreda.

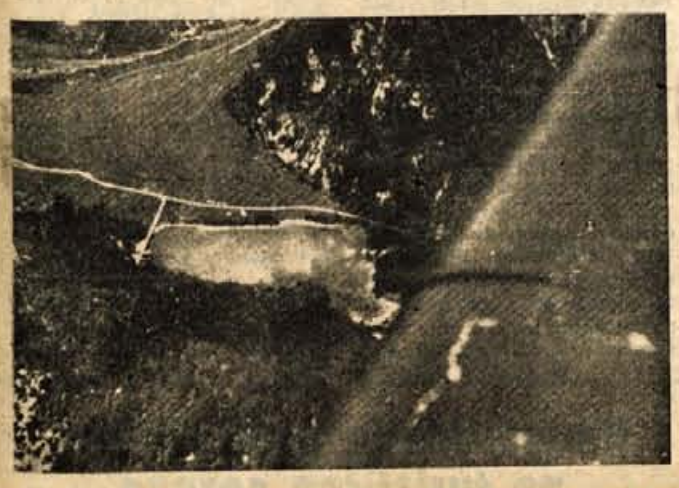

V dolini nad Žirovnico leži idilično jezero Završnica, pri katerem so se že pred vojno shajali revolucionarni svobodaši

Na nedeljskem velikem zletu bomo obnovili spomin na delavska zborovanja na Gorenjskem pred vojno, kjer je socialistična misel dobila svoje temelje v srcih gorenjskih delovnih ljudi.

Zibelka revolucionarnega delavskega gibanja na Gorenjskem so bile Jesenice. Železarji iz jeseniške tovarne so bili prvi nosilci naprednih idej, ki so jih v delavskih kulturnih društvih pridno širili in pridobivali zanje nove in nove delovne ljudi. Te napredne ideje pa so tedanjim oblastnikom postajale vedno bolj nevarne. Delavce je bilo treba tudi v prostem času zaposliti, tako da bi imeli čim manj časa, da razmišljajo še o čem drugem. Zato so ustanovili društvo, kjer naj bi delavstvo pozabilo na vse drugo in se »kulturno« izživljalo.

Prav taka društva pa so postala orožje delavskega razreda, kajti revolucionarna zavest delovnih ljudi je bila močnejša kot policijski režim, ki je ta društva kontroliral. Iz prvih brezidejnih društev so zrasle kulturne organizacije s točno začrtano potjo, kjer je prevladovala revolucionarna zavest. Že leta 1923 je bilo na Javorniku ustanovljeno društvo »Marks«, ki pa je bilo zaradi »izzivalnega« naslova kmalu prepovedano. Taka in podobna društva pa so pričela rasti širom po Gorenjski, delavska zavest je bila vedno krepkejša. Že pred ustanovitvijo društva na Javorniku pa so se na Gorenjskem pojavila tudi prva kulturna društva »Svobode«. Na Jesenicah so jo ustanovili že 1919. leta.

V teh društvih so peli revolucionarne pesmi, ki so dvigale vero v delavski razred. Z naprednimi igrami so množicam prikazovali gnilo kapitalistično družbo in tako pridobivali ljudi za svoje napredne ideje.

Vse to je povzročilo, da te tedanja oblast ta društva vedno bolj nadzirala in često čine tudi zapirala, kajti oblastniki so začutili, da je v delovnih množicah vedno večji odpor proti obstoječemu režimu. Vendar tudi nasilje ni prekinilo revolucionarnega delovanja delavskih kulturnih društev in leto 1941 je našlo revolucionarje, ki so se kalili prav v teh društvih, pripravljene: zgrabili so za orožje in zmagali.

Iz Završnice ni več daleč do novoodtvorjenega Valvazorjevega planinskega doma

Ob obujanju spominov na slavno preteklost naprednih kulturnih društev, ki so bila šola delavcev - revolucionarjev, bo nedeljski zlet v Završnici pod Stolom velika manifestacija vseh delovnih, socializmu predanih ljudi!

Ob povratku iz Završnice lahko obiščete tudi naš Bled

Po osvoboditvi je pri Žirovnici zrasla velika hidrocentrala. Na sliki: vodna pregraja na Savi

Da se ne bi ponovilo

Zbor proizvajalcev OLO Kranj o prispevkih za vodni sklad - Delovna mesta v opekarnah in kamnolomu

Pred dnevi se je sestal Zbor proizvajalcev kranjskega okraja in poleg drugega razpravljal predvsem o prispevkih, ki so predvideni za okrajni vodni sklad.

Predlog gospodarskega sveta OLO je predvidel, da bodo podjetja, katera vodo uporabljajo in jo nato tudi odvajajo v rečna korita, prispevala za vodni sklad sredstva v višini 2 promil od svojega bruto dohodka. Na ta način se bo nabralo precej sredstev in sicer v višini nad 62 milijonov dinarjev, ki bi bila za urejevanje rečnih korit še letos na razpolago. Vendar bodo dela v letošnjem letu še nekoliko zastala zaradi nepopolnih načrtov in pomanjkanja ustrezne delovne sile.

Predlog o prispevanju za vodni sklad je izrecno velikega pomena in so ga zato člani Zbora proizvajalcev tudi enoglasno osvojili. Vsakemu je bilo namreč jasno, da je bolje odriniti iz blagajne letno nekaj milijonov za reguliranje Tržiške Bistrice, Kokre in Save, kot pa da bi se pripetila podjetjem podobna nesreča, kakor poplavcem celjskega ter ostalih okrajev. Seveda pa bodo podjetja lahko iz tega sklada črpala tudi sredstva za ureditev pobrežij, če so stavbe njihovih podjetij neposredno ob vodi.

Nato so odborniki razpravljali še o predlogu za povečanje obračunskih plač podjetju »Kovinar« Kranj ter podjetju Slovenija ceste — Kamnolom Kokra. Medtem, ko je bil predlog za »Kovinarja« osvojen, so pri predlogu za povišanje plač delavcem v kamnolomu nastale določene težave.

Pogoji dela v kamnolomih so na vsak način vsaj tako težki in nevarni kot na dnevnih kopih rudnikov. Vendar zvezni predpis kamnolomov v tej zvezi sploh ne omenja ter se zaradi tega trenutno ne more nič ukreniti, ter Zbor proizvajalcev sam ne more o tem odločati. Toda nekaj bo le storil.

Člani Zbora so pooblastili okrajni gospodarski svet za odreditev strokovne komisije, ki bo odšla v kamnolom in opravila potrebno kvalifikacijo delovnih mest, ker se je izkazalo, da kamnolom kakor tudi opekarne, pri katerih je ta problem prav tako pereč, te kvalifikacije nimajo opravljene. Zato tudi nimajo pravice na povišanje obračunskih plač, ker se delavci smatrajo le kot pol kvalificirani. Že samo kvalificiranje pa bo pripomoglo do delne rešitve tega problema. Kako važno pa je to vprašanje, govori tudi dejstvo, da obstoji nevarnost fluktuacije delovne sile prav zaradi nizkega povprečja obračunskih plač v tej stroki. Zato bo Zbor proizvajalcev tudi poskušal preko republiških organov doseči izpremembo ali dopolnitev teh predpisov v zveznem merilu.

Nato je Zbor proizvajalcev potrdil nekaterim podjetjem zaključne račune za leto 1953.

Iz vsebine

Zunanje politični feljton
GOVORIJO O SVOBODI
•
Zadnja premiera v PG
•
10 let RK Slovenije
•
PRED POMEMBNIM PRAZNIKOM JESENIŠKIH ŽELEZARJEV
•
Zabavna stran
•
Sport — Sport — Sport
•
PODLISTEK

Gorenjska pomaga...

„Iskra" bo brezplačno popravila telefonsko centralo - Občinski ljudski odbori pregledujejo svoje proračune - LOMO Jesenice prispeval en milijon dinarjev

Kakor po vsej Sloveniji, tako so tudi po Gorenjskem v teku akcije za zbiranje pomoči poplavljencem.

V kranjskem okraju prispevajo delovni kolektivi večinoma enodnevne zaslužke. Razen tega je prispevala Trgovinska zbornica za okraj Kranj 100.000 dinarjev, trg. podjetje »Prehrana« v Kranju je darovalo 20.000 dinarjev, »Vino« Kranj 200.000 dinarjev, Tovarna kos in srpov v Tržiču 200.000 dinarjev in poleg tega še enodnevni zaslužek. Okrajna lovska zveza v Kranju pa je nakazala pomoč poplavljencem v višini 45.000 dinarjev. V Gorenji vasi, kjer so prvi začeli zbirati pomoč, pa so med prebivalstvom nabrali za okrog 80.000 dinarjev lesa in 100.000 dinarjev v gotovini.

Tudi Obrtna zbornica v Kranju je takoj organizirala akcijo za zbiranje pomoči med svojim članstvom. Več kot 30 obrtnikov je prispevalo po 1000 dinarjev. Največ je prispeval lastnik slaščičarne Jože Pavičič, ki je daroval 6.500 dinarjev.

Tudi na področju samega mesta Kranj so organizacije SZDL in Rdečega križa izvedle akcijo po terenih in so tako nabrali denarja in raznega blaga v višini 100.000 dinarjev. Trgovsko podjetje »Kokra« v Kranju pa je poslalo v Celje za 480.000 din različnega industrijskega in tekstilnega blaga. Tudi člani delovnega kolektiva trgovskega podjetja »Gorenjc« so prispevali 4.750 dinarjev. Vendar popolnega pregleda nad prispevki zaradi nadaljnjega zbiranja nimajo in se bodo navedene vsote vsekakor še povečale.

»Iskra« je prispevala 1 milijon dinarjev v gotovini, poleg tega pa bo brezplačno popravila telefonsko centralo Tovarne emajlirane posode v Celju, kar tudi znaša približno en milijon dinarjev. Javljajo pa se tudi že posamezni delavci, ki bodo žrtvovali po 7 dni svojega rednega dopusta in v skupinah odšli pomagat prizadetim podjetjem.

Tovarišica Pečnikova s Planine pa je na sestanku Rdečega križa izjavila, da je pripravljena vzeti k sebi enega otroka za dobo dveh mesecev.

Tudi akcija za zbiranje pomoči poplavljencem v radovljiškem okraju je v polnem teku. Rdeči križ je med svojim članstvom zbral prispevkov v višini 30.000 dinarjev, kolektiv hidrocentrale v Mostah je sklenil prispevati 100.000 dinarjev, mladinsko okrevališče v Martuljku pa je darovalo 20 obleke za otroke. Delovni kolektiv hotela »Toplice« na Bledu bo razen 30.000 dinarjev v gotovini prispeval tudi celodnevni zaslužek ter približno en vagon pohištva, porcelana, posteljnine in ostalih gospodinjskih potrebščin. Celodnevni zaslužek bo daroval tudi kolektiv hotela »Jelovica«, poleg tega pa še za dva vagona raznega blaga. Trg. podjetje v Lescah pa je že poslalo kompletno spalnico in eno otroško posteljo.

Ljudski odbor mestne občine na Jesenicah pa je na zadnji seji sklenil prispevati kot pomoč poplavljencem en milijon dinarjev.

Za pomoč tovarišem in tovarišicam v celjskem in okoliških okrajih so zbrali učenci in učenke osnovne šole Kranj din 15.194,50 ter 489 oblačilnih predmetov in 77 parov čevljev.

Po vsej Gorenjski pa se zbiranje prispevkov nadaljuje.

Velik nagradni natečaj

Prihodnji mesec bo uredništvo »Glasu Gorenjske« razpisalo nekaj zelo lahkih nagradnih križank, ki jih bo vsakdo brez težave lahko rešil. Posamezne nagrade v okviru tega natečaja so prispevala številna podjetja po Gorenjskem. Nagrade so bogate in praktične. Če vam bo žreb naklonjen, boste med drugim lahko odšli na 14-dnevni oddih na Jezersko. Razen tega lahko dobite blago za ženske obleke, kopalne kostume, pidžame, domače halje itd.

V tem tednu je prispevala svojo nagrado tudi kranjska tovarna »Planika«, in sicer dva para elegantnih čevljev. Tudi podjetje »Vino« v Kranju je namenilo reševalcem 5 steklenic najboljših sortnih vin in pa steklenico likerja.

Torej še malo potrpljenja. Do takrat pa zanesljivo naročite »Glas Gorenjske«.

Že nad 8 milijard investicij

Ker je bila v torek popoldne konferenca SZDL za mesto Jesenice, je bila seja delavskega sveta jeseniške železarne preložena na sredo popoldne. Na seji so obravnavali poročila o delu upravnega odbora, o stanju investicijske izgradnje in o finančnem poslovanju podjetja za prvo četrtletje letos.

O celotnem poteku investicijske izgradnje jeseniške železarne od osvoboditve dalje je poročal tov. Danilo Gostiša, šef kapitalne izgradnje. V Železarni so po osvoboditvi investirali že nad 8,024 milijonov dinarjev, in sicer za kapitalno izgradnjo 6,981 milijonov, za družbeni standard pa 1,043 milijonov dinarjev. Zgradili so 250 stanovanj. V te investicije je kolektiv prispeval skoraj 28 odstotkov lastnih sredstev.

Jasno je, da se te investicije že tudi obrestujejo in to precej bogato. Znatno se je povečala proizvodnja. V topilnici so zvišali proizvodnjo surovega železa za 55 odstotkov, v jeklarni proizvodnjo jekla za 31 odstotkov, valjane žice pa za 20 odstotkov.

S tem pa investicijska izgradnja v Železarni še ni končana, kajti imajo še vrsto problemov, ki jih bodo morali rešiti, sicer bodo s kvaliteto in proizvodnostjo zaostali za drugimi železarnami. Kljub tako povečani proizvodnji so prometne naprave še take kot so bile pred 14 leti, jeklovlek je v lesenih starih prostorih itd. Za to leto in nadaljnji dve leti predvidevajo prav tako živahno investicijsko dejanost, ki jo cenijo na vrednost nad 5,123 milijonov din. Letos bodo predvsem modernizirali valjarno tanke pločevine, podaljšali jeklarno, dokončali topilnico in kotlarno, za kar jim je zvezni izvršni svet odobril 1,650 miljonov din. Tudi di te nadaljnje investicije bodo vplivale na znatno povečanje proizvodnje. Ko bo valjarna tanke pločevine dokončno urejena, bodo povečali proizvodnjo tanke pločevine za 120 odstotkov (od 18.000 na 40.000 ton letno), proizvodnja jekla pa se bo nasproti sedanji povečala za 36 odstotkov.

Iz poročil o finančnem poslovanju podjetja pa lahko povzamemo, da je podjetje uspešno zaključilo prvo letošnje četrtletje in prodalo za nad 3,947 milijonov din svojih proizvodov. Tako je kolektiv ustvaril v tem času nad 1, 144 milijonov dobička, katerega bo razdelil na obveznosti do skupnosti, davek na osnovna sredstva in razne sklade. Za potrebe republike, okraja in mesta pa ostane 504 milijone din, od tega je 70 odstotkov namenjenih nerazvitim okrajem, ostalo pa ostane komuni.

Priprave za zlet v kranjskem okraju

Vsa gorenjska se pripravlja na zlet delavsko-prosvetnih društev v Završnici. Tako so tudi v kranjskem okraju v teku priprave za sodelovanje na proslavi.

V vseh delovnih kolektivih v Kranju zbirajo prijave. V kolikor imajo tovarne na razpolago kamione, bodo udeleženci odšli s kamioni, ostali pa bodo prišli z vlaki. Precej jih bo odšlo, če bo lepo vreme, tudi s kolesi.

Tudi terenski odbori SZDL zbirajo prijave za zlet in pričakovati je, da se bodo tudi delovni ljudje po terenih zleta udeležili.

Zadovoljive pa so tudi priprave za Završnico v Tržiču in Škofji Loki.

Zlet v Završnici bo še ena manifestacija svetlih tradicij delavskega gibanja na Gorenjskem, zato je prav, da se ga v čimvečjem številu udeležimo.

TEDEN DNI PO SVETU

HAILE SELASIE PRIDE V JUGOSLAVIJO

Kakor poroča Jugopress, bo etiopski cesar Haile Selasie prišel na prijateljski obisk v Jugoslavijo v drugi polovici julija. Predvidevajo, da bo v Jugoslaviji ostal okoli 14 dni. Haile Selasie prihaja na povabilo predsednika Tita, ki mu ga je izročil v februarju letos načelnik generalnega štaba JLA Peko Dapčevič, ko se je mudil v Addis Abebi.

ROOSEVELTOV SIN ZMAGAL NA VOLITVAH

Najstarejši sin pokojnega predsednika ZDA Roosevelta je zmagal na pripravljalnih volitvah Demokratske stranke za kandidate na volitvah v Predstavniški dom. James Roosevelt je imel v Kaliforniji sedem protikandidatov. Njegov brat Franklin Roosevelt ml. pa je že poslanec v tem domu.

UZALJENA CLARA LUCE

»Samo to mi je hudo, da ni nihče demantiral, da sem ostarela«, je izjavila ameriška ambasadorka v Rimu ga. Clara Luce, ko je govorila o napadih na njo v italijanparlamentu. Togliatti je namreč ob tej priliki izjavil takole: »Ta stara dama prinaša nesrečo vsaki stvari, ki se je dotakne.« Fanfani je žaljeno damo vzel v kavalirsko zaščito, vendar tega ni storil tako kot bi bilo treba. Zavrnil je samo politična podtikanja, ni pa demantiral govora o njeni starosti..

POKLONI V ŽENEVI

Da diplomatski delavci v Ženevi ljubijo poklone, nam priča tale dogodek: Huang Hua, tiskovni predstavnik kitajske delegacije v Ženevi je med drugim takole dejal o Sig Man Riju: »Govoriti o pravici in krivici Sig Man Riju je prav tako, kot da bi stari kravi zaigrali Beeethovnovo simfonijo.

DULLES O TRŽAŠKEM VPRAŠANJU

Ameriški zunanji minister John Forster Dulles je izjavil, da so londonski razgovori o tržaškem vprašanju znatno napredovali in da so se nesoglasja znatno zmanjšala. Pripomnil pa je, da ne želi predvidevati zaključka teh razgovorov.

BOJKOT PARADE

Malteška vlada s predsednikom Olivierom na čelu je bojkotirala parado v čast obiska angleške kraljice. Parado so bojkotirali zato, ker so britanske vojaške oblasti ukazale na paradi nastopajočim enotam, da salutirajo samo med igranjem angleške himne, ne pa tudi med igranjem malteške himne.

Največ narodnega dohodka iz tekstilne industrije

Tudi v Škofji Loki nameravajo letos predvsem dokončati začeta dela

V zvezi s sprejemanjem družbenega plana in proračuna je bilo v Loki precej razprav okoli letošnjih investicij. LOMO sta pri tem vodila predvsem dva momenta: dograditev začetih objektov in upoštevanje celotne občine, se pravi, ne le mesta samega, ampak tudi obrobnih naselij.

Pri tem pa so si občinski možje kakor tudi volivci na jasnem, da sta dvig življenjskega standarda, na drugi strani pa preprečevanje že prvih pojavov brezposelnosti odvisna od tega, kako bomo uspeli v letošnjem letu poiskati nove proizvodne kapacitete, da bi s tem zaposlili nove kadre. Že obstoječe kapacitete, zlasti industrijo, kot najvažnejši činitelj pri ustvarjanju narodnega dohodka, pa z modernizacijo, boljšo organizacijo in z dvigom storilnosti povečati tako, da bo v letošnjem ali v prihodnjih letih mogoče uresničiti vse velike načrte. V tem smislu so v Loki v ospredju štiri industrijske veje, ki so v pretežni meri soudeležene pri družbenem planu: kovinska (SKIP in Motor), tekstilna (Predilnica, Šešir, Odeja), lesna (Jelovica, Gradis, LIP), ki je trenutno v krizi in je v življenjskem interesu občine, da z energično intervencijo stvar spelje v pravi tir — in gradbeništvo. Če se lesna industrija, zlasti Gradis v Ljubljani in LIP z upravo v Kranju, odtegujeta kontroli LOMO pri dobičku, prometnem davku itd. (LIP izkazuje celo izgubo!), pa je tekstilna industrija najvažnejši sektor gospodarske dejavnosti v občini, ki je za 19% dvignila proizvodnjo. V Predilnici so uvedli 3. izmeno, Šešir si je z dobljenim kreditom ustvaril solidno surovinsko bazo, Odeja bo razširila proizvodnjo, ker je sosednje podjetje za izdelovanje testenin v likvidaciji. V kmetijstvu bo treba z investicijami urediti mestno ekonomijo, ki ni v zadovoljivem stanju. Privatnim kmetom pa bosta znižanje davkov za 1/3 in obdavčitev po katastru močni spodbudi za povečanje proizvodnje in ureditev kmetijskih posestev. Da pa bo mogel to delo planirati, naj vsak proizvajalec, zlasti pa kmet, že v začetku leta vé za svoje dajatve.

Med povečanjem gradbenih kapacitet bi bilo treba izkoristiti prvovrstni kamen, ki ga je v okolici dovolj (znano je, da so vsi naši predori grajeni iz kamna na Kamnitniku; izkoriščanje peska v Hrastnici bo omogočila avtomobilska cesta, ki jo bodo s prostovoljnim delom zgradili dijaki gimnazije). Plan predvideva tudi porast obratov, ki so v Loki sorazmerno na zelo nizki stopnji. Glede ustvaritve narodnega dohodka je na prvem mestu tekstilna industrija s 37% (300 milijonov), nato pa lesna (175 milijonov). Prav gotovo bo dobiček iz podjetij previden in bo treba paziti, da se bo pametno uporabil in ne bo zapadel.

Z vsemi dohodki občine bi ustvarili 70 milijonov, od tega bi šlo v proračun 37 milijonov. Pri tem je treba upoštevati, da smo glede na narodni dohodek na posameznika v okviru okraja pasivni, zato zajemajo dohodki tudi dotacijo okraja zlasti za prosveto, ki s svojimi ustanovami (gimnazija, muzej, dij. dom itd.) zajema tudi obe dolini.

Kako bodo ta sredstva razdeljena, oziroma kakšen je načrt letošnjih investicij? Predvsem je treba dokončati asfaltno cesto (trg pred kolodvorom je že v delu, kocke za tlakovanje Spod. trga, Blaževe ulice do Mestnega trga so pripravljene), gimnazijsko poslopje, urbanistični načrt, hladilne naprave v klavnici, vodovod — nove črpalke, kopališče v Zdravstvenem domu, cestno razsvetljavo, Dom ZB s knjižnico in muzejem, 4 stanovanjske bloke (Motor svoja dva že gradi). Ostala sredstva pa bodo omogočila izdelavo 9 načrtov velikih investicij za prihodnje leto: podaljšek asfaltirane ceste 3,5 km Trata—Meja, računajoč na pomoč republike in okraja —, tranzitni cesti v Selca in Poljane, upravno poslopje LOMO, mestno kopališče, kulturni dom, prometni center pri Bolantu, kjer bo »Transturist«, podjetje za prevoz blaga in turistov, uredilo moderno avtobusno postajo, osnovno šolo na Trati i. dr.

Pred spremembami v gostinstvu

V Kranju bodo podržavili 7 zasebnih gostiln

Naš družbeni razvoj stalno teži za izboljšanjem in zaradi tega tudi zahteva vedno nove prijeme, nove poti. V kratkem bomo prišli do sprememb v trgovski mreži, začeli pa smo urejevati tudi stanje v našem gostinstvu, kateremu smo do sedaj posvetili vse premalo pozornosti.

Nova zvezna uredba o gostinskih podjetjih in gostiščih ter republiška dopolnilna uredba o zasebnih gostiščih je prišla v pravem času, oziroma je bila dolgo težko pričakovana, saj je bilo gostinstvo morda edina gospodarska panoga, v kateri do sedaj stanje ni bilo z uredbo urejeno.

Najvažnejše, kar z novo uredbo pričakujemo je, da se bo v gostinstvu prenehalo z neredNostmi in malomarnostjo ter da ne bo gostinstvo več zatočišče ljudem, ki niso usposobljeni za tako delo in tistim, ki se drugod niso mogli uveljaviti in so smatrali gostinstvo le za dober vir svojih osebnih koristi. Takim bo odslej delo v gostinstvu onemogočeno. Ravno zaradi nestrokovnosti kadra — dostikrat seveda tudi zaradi raznih poneverb — so naša gostišča večkrat slabo poslovala.

V mestih ne bo več zasebnih gostiln

Zelo pomembna pa je določba v uredbi, ki pravi, da se v mestih odpravijo vse zasebne gostilne in gostišča. Tako bodo v Kranju podržavili 7 zasebnih gostiln, upoštevaje pri tem tudi tiste, ki so že sedaj v socialističnem zakupu, medtem ko bodo ukinili samo gostilno »Pri kroni». (Morda bi bilo o ukinitvi slednje potrebno še razmisliti, ker je gostilna na zelo ugodnem mestu. Najti bi bilo potrebno le bolj zainteresirano osebje, ki bi gostilno dobro vodilo).

Vendar ta odredba velja le za področje mesta. Na periferiji pa bodo lahko še nadalje poslovale zasebne gostilne. Tako bodo ostale na področju Kranja še zasebne gostilne »Na krtini« v Črčah, na Gorenji Savi in pri Benediku.

Zakaj je to potrebno?

Do sedaj so v mestih obstojala gostišča tako socialističnega kot zasebnega sektorja. Vendar je bila njihova medsebojna konkurenčna borba neenakopravna, ker so bila državna gostišča vezana na precejšnje družbene dajatve, zasebna gostišča pa so odvajala le pavšalne vsote. Uredba pa ima namen to preprečiti.

Po reorganizaciji bodo imeli obrati, ki ne bodo zaposlovali več kot 3 do 5 ljudi zelo poenostavljeno poslovanje, saj bodo namesto do sedaj zamotanega knjigovodstva vodili le dve knjigi o nabavljenem blagu in o iztržku. Poleg tega pa bodo njihove obveznosti do skupnosti le povprečno odrejene.

Na vsak način pa pričakujemo, da bo z decentralizacijo v gostinstvu poleg pocenitve uslug prišlo tudi do dejanskega napredka gostinstva.

5 minut po telefonu

Razgovor s predsednikom občine v Kropi tov. Ludvikom Šmitkom

Kroparji imajo lepe in velike načrte za prihodnja leta, vendar o njih neradi govorijo. Veliko raje pokažejo tisto, kar so zgradili, potem ko je gotovo.

Po združitvi krajevnih ljudskih odborov Krope, Kamne gorice in Dobrave, si je občinski ljudski odbor zadal večje komunalne naloge. Lani smo pričeli z gradnjo osemletne šole v Lipnici, ki bo nadomestila porušeno šolo na Srednji Dobravi, kjer je dolga leta poučeval našo mladino narodni heroj Stane Žagar. Gradnja bo letos gotova do prvega nadstropja.

Prav tako gradimo cesto Kropa—Jamnik, ki bo letos dograjena.. Ta cesta bo pomembna zlasti za razvoj turizma v našem predelu, kajti z Jamnika je izredno lep razgled po vsej Savski dolini. Predvidena je tudi zveza s Selško dolino preko Dražgoš.

Letos dokončujemo dela pri plavalnem bazenu in športnem igrišču, ki predstavljata enega najlepših objektov na Gorenjskem. Za dokončanje del pri bazenu potrebujemo še okoli pol milijona dinarjev za nabavo črpalke, ker bo kopališče imelo tudi to napravo. V Kropi sami pa dograjujemo sindikalni dom, za katerega je delovni kolektiv »Plamen« žrtvoval veliko denarja in nič manj kot 25.000 prostovoljnih delovnih ur. Ob tem domu nameravamo dograditi tudi telovadnico. Postavljeni so že temelji in kameniti podstavek, prav tako pa so tudi dokončana vsa mizarska dela. Republiški odbor »Partizana« nam je v ta namen obljubil pomoč v višini enega milijona dinarjev.

Za prihodnja leta si je občinski ljudski odbor zadal kot najvažnejšo nalogo dograditev vodovoda do osemletke, kasneje pa tudi do Kamne gorice in do Dobrav. Ti kraji so namreč z vodo izredno slabo preskrbljeni.

Projektanti so nam že tudi izdelali načrte za novo cesto, ki bo obšla Kamno gorico, ker je dosedanja cesta zaradi prometnih ozirov zelo slaba in neprimerna.

Še nekaj bi ob tej priliki omenil in sicer položaj našega glavnega industrijskega podjetja v občini t. j. tavarne »Plamen« v Kropi. Tovarna bi za svojo gospodarsko dejavnost nujno potrebovala nove stroje za proizvodnjo vijakov, ker so dosedanji stroji zelo iztrošeni. Zaradi tega tovarna lahko krije samo 50 odstotkov potreb domačega trga, drugo polovico pa moramo uvažati in plačevati vijake v dragih devizah. Z nabavo novih strojev, ki bi sicer tudi zahtevali precej deviz, pa bi že v nekaj letih lahko krili vse domače potrebe in stroji bi bili kmalu amortizirani.

V Kamni gorici še dograjujemo novo tovarno pohištvenega okovja ter se bo podjetje v nove obrate vselilo že v dveh mesecih.

Radovljica je pripravljena na turistično sezono

Radovljica se s svojo starodavno graščino z visokim stolpom v gotskem slogu, s čudodovito okolico in tihimi dolinicami uvršča med najlepša naselja v Sloveniji. V kolikor že sama narava ni obdarovala ta lepi okoliš, so to storili ljudje s smotrno ureditvijo mesta in okolice.

Pred tedni je bilo prebeljeno poslopje Okrajnega sodišča, v kratkem pa bo ometano in pobeljeno tudi poslopje osnovne šole in urejen okoliš Mestnega doma in Mestnega kina, ki je obdan s cvetjem. Prijetna je tudi Prešernova cesta z zelenicami in gredami. Prav lepa je tudi Kopališka cesta.

V Predtrgu so si vojaki lepo uredili svojo postojanko, naredili so dohode, balinišče in igrišče za odbojko. Tudi TD »Partizan« si je v okviru možnosti uredilo svoje telovadišče in igrišče. OLO pa je asfaltiral cestno križišče in cesto proti Lescam. Tudi okoliš Grajskega dvora, Osnovne šole in Kajuhove ulice nudi prav prijeten pogled.

Radovljici so v ponos tudi nekatere lepo urejene trgovine in gostinski obrati. Če ne bo vreme nagajalo, bo imela Radovljica letos ugodno turistično sezono.

Občni zbor društva upokojencev

Letošnji občni zbor kranjske podružnice upokojencev je značilen po svoji vsebini in obsežnosti.

V prvem delu so navedli člani ožjega odbora najvažnejše dogodke v društvu in omenili napake in uspehe pri delu. Društvo je od lani gmotno in moralno močno napredovalo in bodo člani s takim prizadevanjem lahko tudi vnaprej uspešno delovali.

Najvažnejši vsebinski poudarek zborovanju so dala poročila povabljenih gostov. Tov. Fr. Štular, direktor Zavoda za socialno zavarovanje v Kranju, se je v govoru o delu matične ustanove še prav posebej ustavil pri težkočah, ki tarejo obe skupnosti. Pri vzrokih zmanjšanja popolnega delovanja obeh je navedel razne težave, ki so nastopile zaradi tekoče decentralizacije.

Isto velja za poročilo tov. Regovškove, članice Sveta za zdr. in soc. politiko.

Govorila sta še: odposlanka centralnih republiških sindikatov in odposlanec republiškega odbora upokojencev, ki sta potrdila pravilnost dosedanjega dela in priporočila društvu, naj se še vnaprej drži začrtane poti.

Govorijo o svobodi

Beli na črnem kontinentu

Črni kontinent je Afrika. Danes se tako ne imenuje več zaradi temnih, neznanih pragozdov, v katerih na vsakem koraku preži nevarnost. Pragozdovi so v današnjih dneh že osvojeni. Človek s puško je v njih gospodar. Tudi ni Afrika črna zato, ker v njej živijo črnci. To ime je včasih res prišlo od tod, toda danes so črnci znani ljudje, ne zagonetni kakor črna tema. Če je Afrika danes še črni kontinent, potem je to zaradi njenega belega dela, države, v kateri vladajo belci črncem z najsurovejšo diktaturo, — zaradi Južnoafriške unije.

S čim ta »Herrenvolk« opravičuje svojo politiko »apartheid«-a (t. j. rasne diskriminacije), nam najlepše ilustrira uraden citat južnoafriške organizacije »Federation of Africans Cultural Associations«. Najprej ugotavlja, da ne bi bilo pravično, držati črnce samo na najnižjih položajih pomožnih delavcev v industriji, potem pa se ta »kulturna« organizacija uprašanje, kako bi se dalo v tem primeru ohraniti rasno diskriminacijo. Avtorji resolucije seveda ne čakajo z odgovorom: Predlagajo sledeče: V nekaterih industrijah naj bodo zaposleni samo črnci, v drugih pa samo belci. Namesto »vodoravne apartheid« bi bilo po njihovem treba uvesti novo »navpično apartheid«. Katere industrijske veje bi bilo treba prepustiti črnski delovni sili in iz katerih industrijskih vej bi jo bilo treba izgnati, je duhovita organizacija previdno zamolčala. Pustili so nas, da sami ugibamo.

Če bi od vsakega, ki te uganke ne ugane, zahteval tisoč dinarjev, ne bi zbral več od stotaka.

Da bi ta »apartheid« še močneje uvedli v industrijo, je južnoafriški minister za delo Ben Schoeman predlagal zakon, po katerem bi on dobil pravico odločati, katera vrsta dela »ustreza« črnim in katera belim delavcem. Minister bi tudi določal, katere industrijske veje so »bistvene«, kar pomeni — v kateri industriji bi bili štrajki ilegalni. (Za domače prebivalstvo so štrajki že tako prepovedani.) Prav tako niso priznani sindikati domačega prebivalstva. Vendarle pa obstojijo sindikati pod vodstvom belcev, v katerih so tudi »neevropski« člani t. j. Indijci in črnci). Po zakonskem osnutku gospoda Schoemana bi bilo treba prepovedati tudi vse take sindikate, ki vključujejo pripadnike raznih ras. To torej pomeni, da bi indijskim in črnskim delavcem odvzeli še to majhno možnost organizacije, ki jo imajo sedaj.

Tankemu sloju belega prebivalstva Južnoafriške unije pač ne moremo pripisovati velikega razumevanja za človeško svobodo. Videti je, kakor da niso dobili prav nobene izkušnje iz splošnega razvoja človeštva v preteklih desetletjih. Toda, pustimo pridiganje in sklicevanje na moralne vrednote, zakrknjenjenemu izkoriščevalcu to nikdar ni pomagalo, kakor tudi nikdar ni kazal posebnega smisla za logično razsojanje.

Da je tudi v tem primeru tako, ni težko ugotoviti že na prvi pogled. Kaže, da pobudniki »navpične diskriminacije« nimajo pojma niti o najosnovnejših gospodarskih dejstvih. Kako naj bi sicer predlagali kaj takega, ko pa so »neevropejci« nič manj kot 82-odstotni del vsega južnoafriškega štirimilijonskega delavstva, pri čemer 16% kvalificiranega in 67% polkvalificiranega dela spet opravljajo »neevropejci«.

Afrika res ne bi bil črn kontinent, če ne bi imel tudi svojega McCarthyja. In ga ima — v osebi južnoafriškega ministra prava gospoda Schwarta. Za njega celo pravijo, da je premccarthil Mac Carthyja, da je vnovič potrdil pravilo, da je škof bolj papeški od papeža.

Kot njegov ameriški duhovni oče se tudi gospod Schwart dela velikega bojevnika zoper komunizem, to pa tako, da vsakogar, ki mu ni všeč, kratkomalo proglasi za komunista in ga potem preganja z vsemi razpoložljivimi sredstvi. Seveda ne gre tu za noben boj proti sovjetskemu imperializmu, temveč za brutalno ohranitev izkoriščevalskega rasnega sistema. Da je to res, naj nam pokaže nekoliko primerov:

Ljudem, ki jih tako proglasijo za »komuniste«, je prepovedana udeležba pri vseh javnih manifestacijah, zborih, prireditvah, da! — prepovedan jim je celo vstop v kino dvorane in cerkve. Zastopniku domačega prebivalstva v južnoafriškem parlamentu belcu Samu Kahnu so tako prepovedali vstop na seje parlamenta, češ da je »komunist«. Kakor hitro se je izvedelo, da bo na parlamentarne seje namesto njega prihajal njegov namestnik, je minister takoj proglasil tudi njega za »komunista« in tako preprečil vsako črnsko zastopstvo.

Črni na belem kontinentu

Bela petokraka zvezda je znak ameriške demokracije, »znak svobodnega naroda«, kakor piše v uradni »Zgodovini Združenih držav Amerike«. Na tem belem kontinentu, v severni Ameriki, pa živijo milijoni bivših sužnjev, sedaj svobodnih črncev.

Američani se radi hvalijo, da so tudi v tem oziru dosegli popopolno svobodo in pravno enakost, da so se črnci polagoma vključili v družbo belcev kot enakopravni člani. Teh trditev res ni podcenjevati. V današnji Ameriki so posamezni črnci na precej vidnih javnih položajih, nekateri so znani pisatelji, drugi advokati in zdravniki, nekateri profesorji na koledžih, nekateri — in teh je najmanj — razpolagajo s precejšnjo imovino. Večina ima še vedno slabe službe. Delajo kot natakarji, vratarji, čistilci čevljev, nosači, pomožni delavci vseh vrst, težaki, lift-boyi in šoferji. Živijo v slabih stanovanjih, ker pač ne zaslužijo dovolj, da bi si privoščili boljša. Če Američane vprašamo, zakaj je tako, nam odgovarjajo da zato, ker črnci nimajo zadostne izobrazbe.

Tu je dejanski ključ »črnskega problema«, kakor ga sami imenujejo. Dati črncem polno možnost enake izobrazbe pomeni, rešiti ta nesrečni vozel, ki je nastal za Ameriko s prvim transportom črnih sužnjev z britanske Zlate obale in iz današnje Liberije. Prav zato se je tudi dvignilo v južnih ameriških državah toliko prahu, ko je pred tedni vrhovno sodišče odločilo, da rasna segregacija v državnih šolah ni v skladu z ameriško ustavo.

Ko je vrhovno sodišče izdalo omenjeni proglas, so vodilni državniki nekaterih južnih držav ZDA pohiteli z izjavami ogorčenja in protesta. Čeprav sodišče poudarja, da je samo določilo osnovno načelo in da ne bo zahtevalo takojšnjih reform v šolstvu, so se potomci bivših sužnjeposestnikov zgražali in užaljeno ugotovili, da »je sedaj ustava samo še koščck papirja, ki ga z vsakim dnem vrhovno sodišče vse bolj mečka in trga«! Zagrozili so, da bodo vse državne osnovne šole spremenili v privatne, za katere seveda ne velja določilo vrhovnega sodišča. Volk — sodišče — bo sit, koza pa cela. Stara «svetla tradicija« rasne diskriminacije v prosvetnem sistemu južnih držav ZDA pa bo ostala, kakršna je bila.

Toda vsemu navkljub se položaj črnih na belem kontinentu postopoma boljša. Tega razvoja ne bodo mogli zavreti niti beli na črnem kontinentu.

10 let RK Slovenije

Mednarodna organizacija Rdečega križa je bila ustanovljena v zelo skromnih okoliščinah. Švicar Henry Dunant je s pomočjo domačinov iz okolice Solferina skrbel in zdravil številne ranjence iz znamenite bitke pri Solferinu, ne glede na to, kateremu taboru je kdo pripadal. To je bil zarodek poznejše velike Mednarodne organizacije RK. Civilizirano človeštvo ranjencev in bolnikov ni več ločilo v prijatelje in sovražnike. Bili so le trpeči ljudje, nikomur več nevarni in potrebni nege in zdravljenja.

Ustanovni občni zbor Rdečega križa Slovenije je bil 18. junija 1944. leta na osvobojenem ozemlju v Gradacu v Beli Krajini. Tedaj osnovani glavni odbor RKS je takoj stopil v stik z glavnim odborom RKJ, ki je bil tedaj na Visu in kasneje v Beogradu. Člani RK so takoj pričeli s svojim delom, prirejali tečaje za prvo pomoč, ustanavljali okrepčevalnice za ranjence in pošiljali pomoč vojnim bolnicam. Že v letu 1944 je organizacija RK štela več tisoč članov, ki so za borce na položajih opravili ogromno delo.

Na Gorenjskem je bil ustanovljen Pokrajinski odbor Rdečega križa, ki je vzpostavil zvezo z istim odborom na Koroškem ter sta nato skupaj pričela z delom.

Po osvoboditvi je bilo v kranjskem okraju okoli 50 tečajev za prvo pomoč, ki jih je obiskalo preko 1200 ljudi. Prvo pomoč pa je v istem obdobju prejelo več kot 14.000 ljudi. Mladinskih tečajev je bilo 43, ostalih predavanj in tečajev pa še 40. V kranjskem okraju je sedaj že 62 vaških odborov Rdečega križa, ki zajemajo nad 16.000 članov in okoli 12.000 mlanincev in mladink.

To je skopa slika o delu RK v kranjskem okraju, ki je prav tako, kot ostale organizacije RK pri nas, z velikim požrtvovanjem in nesebičnostjo skušala vedno pomagati našim delovnim ljudem.

Priprave na občinski praznik v Kranju

Do 1. avgusta

bo končanih nekaj važnih komunalnih gradenj - ZB bo odkrila 4 nove spominske plošče - Pester 7-dnevni spored

V Kranju so se že začeli pripravljati na proslavo občinskega praznika — 1. avgusta. Pri mestnem odboru SZDL je ustanovljen poseben odbor, ki je na zadnji seji določil okviren program prireditev, ki bodo ves teden od republiškega praznika Dneva vstaje do 1. avgusta.

Mestni odbor ZB bo na večer pred 1. avgustom odkril 4 spominske plošče in sicer v Struževem narodnemu heroju Ivu Slavcu-Joklu, v Stražišču družini Šiška, na Primskovem Jelenčevi družini in v Orehku J. Dolencu.

Prvi avgust bo pomemben za desni breg Kranja tudi zato, ker bo ta dan otvoritev vodovoda v Stražišču. Tako bo končno tudi ta del mesta dobil tekočo in zdravo vodo, ki so jo prebivalci že močno pogrešali. Stari Stražišani vedo povedati, kako je bil ta vodovod stalna predvolilna vaba predvojnih politikantov.

Razen tega bo 1. avgusta izročen svojemu namenu tudi bivši Majdičev otok, ki bo tako postal last vseh delovnih ljudi v Kranju - **Kranjski otok.** Do tega dne bo zgrajen tudi most čez Savo in urejene stopnice za Bežkovo hišo. Na ta način bodo imeli delavci, zaposleni v »Tiskanini« in prebivalci Gorenje Save skoraj polovico bliže v center mesta kot doslej.

Do 1. avgusta bo popravljena tudi lesena brv, ki veže Planino s Kranjem in pa cesta z Gorenje Save na Kalvarijo.

Za drugi občinski praznik namerava pripravljalni odbor izdati tudi posebno brošuro, ki naj bi zajela predvsem gradivo iz NOV, ki je vezano na Kranj. Ker je to dokaj obsežna tvarina (treba pa jo bo vendarle zbrati, da ne bo šla v pozabo), je odbor sklenil, naj se odslej vsako leto za občinski praznik izda po ena brošura. Tako bo v nekaj letih zbrano vsaj najpotrebnejše gradivo.

Razstava ročnih del

V Kranju nas je letos prijetno presenetila izbrana razstava ženskih ročnih del na II. drž. gimnaziji. Prva leta po osvoboditvi je poučevanje ročnega dela izpadlo iz šolskega programa in pravilno je, da ga danes zopet uvajajo v učne načrte. Žensko ročno delo namreč spada k vsakodnevnim hišnim opravilom zato je potrebno, da se temu privadijo dekleta že v otroških letih. Letošnja razstava v Kranju prikazuje celo vrsto zelo lepih del, vezenin, pletenin itd. Prireditelji razstave, tovarišica Julija Pogačnikova upravičeno toži, da je delo pri pouku zelo težko zaradi pomanjkanja raznega potrebnega materiala. Tako n. pr. nikjer ni v prodaji barvane prejice in pa primernih tkanin za vezenje. Svojčas so izdelovali v Jaršah prvovrstno platno za vezenine, danes pa se kljub ponovnim prošnjam ne spomnijo nanj.

Posebnost na razstavi je neka nova tehnika, ki ji pravijo Rusi »merežka«, Srbi pa »omotana šuplika«. Za to vrsto efektnega dela ni potrebna pisana prejica, ampak le sukanec iste barve kot je blago. »Inteks« v Kranju je včasih delal prav lepo blago za te namene in zaželeno bi bilo, da bi zopet prišel na trg. Jugoslavija izvaža mnogo vezenin, vendar ta izvoz prav zaradi pomanjkanja materiala upada. Ob tem naj se zamislijo naša uvozna in izvozna podjetja, pa tudi domače tovarne naj izdelujejo spet primerno blago za vezenine.

Priprave za praznovanje občinskega praznika v občini Predoslje

8. avgust bo v občini Predoslje kot spomin na prve junaške podvige partizanov-prvoborcev Andreja Kmeta iz Britofa in Franca Mraka iz Kokrice proglašen za občinski praznik.

ZB NOV iz Predoselj je za praznovanje tega dne pripravila obširen program, s katerim bo na predvečer praznika in na praznik počastila spomin teh dveh padlih borcev. Osrednja točka sporeda bo odkritje spominskih plošč na hišah, odkoder sta že v poletju 1941. leta odšla v partizane. Odkritje obeh plošč bo na Kokrici in v Britofu v nedeljo, 8. avgusta dopoldne.

Zvečer pred praznikom bodo v Britofu člani KUD uprizorili potek dogodkov, kot so se vrstili v noči od 27. na 28. junij 1941, ko je Gestapo v vasi aretiral ljudi. S tem bo vsem vaščanom in gostom ponovno priklicano v spomin vse, kar so fašisti počeli z našimi ljudmi in kar je čakalo naš rod, če ne bi prav ti prvoborci razplamteli iskro upora. Tisti, ki so bili takrat med aretiranci, bodo s pripovedovanjem dogodkov ob tabornem ognju osvežili in utrdili spomin na tiste dni. Prav tako bodo na Kokrici s primernim sporedom proslavili predvečer praznika.

Priprave za praznik so že v polnem teku tako na Kokrici kakor v Britofu. Prav tako je za glavno proslavo, ki bo po odkritju obeh spominskih plošč v Predosljah, že vse pripravljeno. Za vse to skrbi posebni pripravljalni odbor, ki marljivo dela in skrbi, da bo praznik res uspel.

Odslej pa bo vsako leto druga nedelja v mesecu avgustu občinski praznik občine Predoslje. Vsi tisti, ki so bili v partizanih v naših krajih, bodo prav gotovo radi prišli na praznovanje tega praznika.

Pregled kulturno-prosvetne dejavnosti

Od 19. do 26. junija bo v Kranju zanimiva razstava kulturno-prosvetnega dela v okraju, ki je obenem prva te vrste v Sloveniji. Skušala bo prikazati uspehe na področju šolstva, zdravstva Ljudske prosvete, Ljudske tehnike, fizkulture, gledališča itd.

Sodelovale bodo vse šole od otroških vrtcev do osnovnih in strokovnih šol, telesno-vzgojna društva »Partizan«, gledališče, knjižnice in muzeji kranjskega okraja. Razstavi se bo pridružila tudi Mladinska knjiga iz Ljubljane. Še prav posebno razveseljivo pa je sodelovanje Društva arhitektov. Priključili se nam bodo z razstavo »Od stare k novi šoli«, ki je že v Ljubljani vzbudila veliko zanimanje. Pokroviteljstvo nad razstavo je prevzel Svet za kulturo in prosveto okraja Kranj, pri katerem je osnovan poseben tehnični štab, da vodi vse priprave. V delo je vključeno tudi vse učiteljstvo naših šol, ki kaže veliko delovno prizadevanje.

Otvoritev razstave bo v soboto, dne 19. junija, ob pol enajsti uri dopoldne v prostorih kranjske osnovne šole. V tednu razstave bodo vsak dan ob osemnajstih predvajali v risalnici osnovne šole zdravstvene filme. V programu so tudi predavanja zdravstvenih delavcev. 23. junija ob 20. uri bo zdravnica dr. Lunačkova predavala o zmogljivosti šolskega otroka, 24. junija ob štirih popoldne pa bosta dr. Premrov in dr. Markovič v šolski zbornici predavala o mentalni higieni. Predavanja bodo spremljana s skioptičnimi slikami.

Za nedeljo, 27. t. m. dopoldne, je prevzela vodstvo razstave dr. Kuraltova, šef šolske poliklinike v Ljubljani, ki bo tolmačila obiskovalcem predvsem važnost skrbi za zdravo telesno in duševno rast otrok.

ZADNJA PREMIERA V KRANJU

„Napoleonovi huzarji" v Prešernovem gledališču

Za zaključek sezone je pripravilo Prešernovo gledališče svojemu občinstvu zabavno in duhovito komedijo. Avtor je Francoz P. A. Bréal. Komedija »Huzarji«, prva uprizoritev januarja v gledališču Noctambules, je bila hkrati gledališki dogodek letošnje pariške sezone.

Naš trenutni avtor se v svojem pisateljevanju močno razlikuje od piscev boulevardnih komedij, kot so Gehri, Deval in drugi. Po dolgem času smo spoznali komedijo, v kateri je toliko hvaljenega francoskega esprita na pretek. Spretno napisani in neprisiljeno tekoči dialog kar iskri bleščečih duhovitosti, kot slap nas zalivajo slikovite prispodobe, ostro poantirani domisleki in paradoksne besedne igre, vse skupaj povezano s trakom satiričnega smehljaja. Karakterji komedije so nekomplicirani, živi, izrazito ljudski: prebrisana služkinja, strahopetni trubadur z mandolino, junaški, a žal tako omejeni vojak in njegov sopotnik z značilnim švejkovskim pogledom na vojno in življenje sploh, lakomni kramar, klepetava tercijalka in drugi. Vsi so nekam znani, slehernega, se zdi, smo že nekoč nekje v življenju srečali. Komične situacije se kopičijo druga na drugo in po svoji prisrčni naivnosti spominjajo na stare francoske komedije.

Izza vse te dognane komike pa nenehno čutimo bridko satiro. Dejanje komedije je vseskozi dramatično, za nastopajoče osebe skrajno tragično, saj se dve uri sučemo okoli vprašanja kdo bo šel pred puške. Napisano pa je tako, da je za gledalca komično.

Dejanje se godi v vasi severne Italije, ki jo je okupirala Napoleonova armada po svojem pohodu čez Alpe in zmagoviti bitki pri Lodiju. Bréal bi ne bil Francoz, če ne bi pograbil prilike in si ne privoščil svojih latinskih bratrancev tostran Alp ter se ne ponorčeval iz njihovega širokoustnega »junaštva«, melodramatičnosti in patetične gostobesednosti. Vendar so huzarske uniforme in okupirana laška vas le duhovite kulise. Prav nič težko nam ni pod zgodovinsko krinko odkriti sedanjosti, okupirane Francije iz leta 1940. V Giuseppu Lippiju gledamo malega francoskega rentnika, trgovčiča ali oštirja, ki misli, kako bi dobro prodal slabo blago sestradanim in siromašnim »bochem«, ki ogorčeno dokazuje, da je zločin, če bi en sam francoski vojak poginil za Gdansk in Koridor. Lippi je predstavnik münchenske miselnosti posedujočega razreda ne samo v Franciji, temveč kjerkoli v Evropi. Bréal je narisal z Daumierovim svinčnikom tako brezobzirno personifikacijo umazanega egoizma, da se sredi smeha nenadoma zgroziš ob pogledu nanj.

Prizor iz 3. dejanja »Napoleonovih huzarjev«

Izza kreature lakomnega malomeščana se ti zareži iz te, navidez taho nezahtevne komedije, še odurnejša spaka nesmiselnega osvajalskega militarizma, plastično prikazanega s pošastno prispodobo drvečega voza, s katerega ne moreš več odskočiti, ali s cinično makabrsko sentenco o misli, ki se puške, samo da reši nedolžnega. Dvomim, da je naš avtor v letih, ko je hitlerjevska čelada zakrila sonce nad Francijo, dobil dosti razlogov za tak optimizem.

Tako se ta, na prvo presojo nedolžna, zabavna in malone burkasta komedija pod ostrejšim pogledom razodene kot brezobzirna socialna obtožba, polna jedkega, toda zdravilnega strupa.

»Huzarje« je režirala Djurdjica Fleretova, ki je komedijo tudi lepo prevedla. Osnovni koncept je za spoznanje pretežak, očividno pod vtisom prve polovice označbe »tragikomedija«. Tempo igre je živahen, vendar Fleretova včasih oder preveč nasilno razgiblje, na drugem mestu pa dopušča daljše presledke popolnega brezvetrja. Stilno neenotnost igranja še podčrta sama po sebi sicer zelo duhovita scena, ki jo je zasnoval Niko Matul.

Huzar Flicot je glasnik pisateljevih pacifističnih izjav. Laci Cigoj je s skrbno in v podrobnostih izdelano realistično igro postavil izredno plastičen in človeško prisrčen lik kmečkega filozofa v vojaški uniformi. Spretno mu je kot Le Gouce sekundiral Mirko Cegnar, le ne v soglasju z avtorjem. Bréalov Le Gouce ni pedant, temveč nasprotje Flicota.

Spiritus movens komedije je Cosima. V interpretaciji Nade Bavdaževe je temperamentna in spogledljiva Italijanka, ki se zaveda sile svoje ženskosti. Visoko doneče tirade o domovini pas sta obe z režiserko vzeli preveč zares. Patriotizem Cosime raste prav na istem zelniku, kot Rafaelovo »junaštvo«. Topi se pod huzarskimi očmi kot vosek in dekle se ne spomni svojega pipca, ko medli v Flicotovem objemu. Tej lombardijski Juditi ni mar žrtvovanja, zanima jo le, kako bo s svojimi ženskimi čari omrežila francoskega Holoferna.

Družina Lippi je odrsko oživljena z neenotnimi sredstvi. France Trefalt je imel za Giuseppa Lippija na razpolago dokaj bogato paleto, iz katere je izbiral bolj nevtralne tone, dočim je ženo Marijo Angelca Hlebcetova naslikala z nekoliko preživimi barvami. Še najbližja je bila Anka Cigojeva snahi Elizi, v kateri je pokazala mnogo smisla za diskretno pasivno komiko. S svojim Pietrom (Janez Eržen) si sam avtor ni dal dosti truda; vsekakor pa mladoletniško kljunčkanje v vseh možnih in nemogočih prilikah ne doda ničesar k osvetlitvi značaja.

Klepetavo signoro Raglione je živo kreirala Mara Černetova, dočim bi Rafaelu (Jože Kovačič) bolj herojska maska kondotijera nesporno prispevala h komičnosti značaja. Prav to je tipično za Italijana: pod bojevito masko zajčje srce.

Močno zarisan je stotnik Jožeta Pristova. Možak je bil pri Waterlooju general, če ni zmrznil pri Berezini. Prizadevnega vojaškega pisarja je zaigral Metod Mayr, Cezarja Carottija pa Maks Reš.

Francé Bratkovič

Jeseničani so gostovali

Mestno gledališče na Jesenicah, ki je ob sodelovanju pevskega zbora jeseniške »Svobode« in orkestra jeseniške glasbene šole za zaključek naštudiralo Tijardovičevo opereto »Mala Floramy«, je minulo soboto in nedeljo gostovalo z njo v Tolminu. Obe predstavi sta bili lepo obiskani. Izredno akustična dvorana je dala gostovanju še boljši efekt, kot so ga vajeni nastopajoči na jeseniškem odru. Občinstvo, ki sprva kar ni moglo verjeti, da nastopajo v »Mali Floramy« sami Jeseničani, se je ogrevalo od prizora do prizora in dajalo nastopajočim priznanje z burnimi aplavzi. Tudi Tolminci so se predvsem navduševali za pevski zbor, dajali pa so priznanje tudi folklori, baletu, orkestru in glavnim igralcem — solistom. Goste je pozdravil predsednik tamkajšnjega gledališča, jim je čestital k uspehu ter se zahvalil za izreden užitek.

Gostovanje na Primorskem bo ostalo Jeseničanom v najlepšem spominu. Nastopajoči so hvaležni ljudski oblasti, ki je gostovanje finančno podprla in pa prebivalstvu Tolmina za topel sprejem.

Da se priključi vsem, ki sočustvujejo in po svojih močeh pomagajo poplavljencem celjskega, šoštanjskega in krškega okraja, je jeseniško gledališče uprizorilo Tijardovičevo »Malo Floramy« v korist poplavljencev. S to predstavo, ki je bila v sredo v Mestnem gledališču na Jesenicah, je bila opereta »Mala Floramy« uprizorjena zadnjikrat.

V „SVOBODAH" je vključenih premalo delavcev

Na seji predsedstva Okrajnega sindikalnega sveta, ki je bila pretekli teden v Kranju, so razpravljali predvsem o delovanju DPD »Svobod« v kranjskem okraju. Na sejo so povabili tudi zastopnike poedinih društev. V zvezi z delom zadnjega kongresa »Svobod« v Celju so člani predsedstva ugotovili, da je vprašanje vzgoje ljudi najbolj pereče, ker društva še niso našla pravih oblik za to delo, manjka pa jim tudi prostorov. Kljub temu, da je Kranj pomembno industrijsko središče, je v »Svobodah« včlanjenih premalo delavcev. V petih društvih kranjskega okraja je trenutno včlanjenih 1084 članov, od katerih je le 586 aktivnih. V prejšnjih SKUD pa je bilo od 1280 članov kar 877 aktivnih. Če upoštevamo dejstvo, da so v »Svobodah« vključeni večinoma novi člani, nastane vprašanje, kje so ljudje, ki so delovali v SKUD.

Po izjavah članov predsestva in predstavnikov »Svobod« je eden osnovnih vzrokov za tako mrtvilo pomanjkanje prostorov, še posebno v Kranju. Pa tudi tam, kjer prostori so, imajo društva težave. »Svoboda« na Primskovem ima sedaj okoli 150 članov in je dokaj aktivna. Tudi lepe prostore ima, vendar mora za uporabo dvorane v zadružnem domu vsako leto plačati 100.000 dinarjev amortizacije. Vprašanje je, ali je k kmetijski zadrugi pri dobičkih, ki jih ima, in od katerih je dolžna določen del prispevati tudi v kulturne namene, res potrebno zaračunati tako visoko najemnino. Na to naj odgovori upravni odbor!

Tudi »Svoboda« v centru ima težave s prostori. V nove prostore, ki jih gradijo v sindikalnem domu, je skupnost že vložila težke milijone, toda zdaj še niso bili dograjeni. Letos bi rabili okoli 12 milijonov dinarjev, da bi bili ti prostori uporabni. Odborniki so grajali odnos LOMO do te gradnje, ker v letošnjem planu zanjo ni predvideval sredstev.

Tako se je predsedstvo OSS na svoji svoji seji dotaknilo obširne problematike delovanja »Svobod«. Preko sindikalnih organizacij bo nudilo »Svobodam« vso pomoč, da se bo njihova dejavnost čimbolj razširila med ljudstvo.

Razmišljanje ob nastopu mladinskega pevskega zbora v Kranju

Letošnja koncertna sezona je za Kranj precej bogata. Posebno mladinski koncerti so zelo pogosti, kar je razveseljiv pojav. Pred kratkim smo imeli priliko poslušati koncert mladinskega zbora I. gimnazije, in sicer v Zadružnem domu na Primskovem.

Zbor je zelo številen, lepo disciplíniran in ima izenačene glasove. Odpel je deset umetnih in narodnih pesmi. Nekaj teh smo že slišali, ko je zbor sodeloval na prireditvi Društva prijateljev mladine. Pevovodja prof. Pribošič je koncert skrbno pripravil ter zbor s svojo sugestivno močjo popolnoma obvladal. Veliko pažnjo polaga fraziranju, tako da je petje podobno instrumentalnemu muziciranju. Seveda ima to tudi svoje meje, ker je vsako pretiravanje v fraziranju, ki je usmerjeno le na zunanji učinek, v škodo glasbeni zgradbi in notranjemu izrazu glasbenega dela. Intonacija je bila ves čas dovolj čista, le na določenih mestih smo opazili rahel padec. V ritmičnem pogledu je bil zbor brezhiben, ker dosega krasne pianissime. Le škoda, da dvorana ni na vseh mestih dovolj akustična. Zato je marsikdo dobil vtis, da zbor ne poje dovolj sproščeno. Vendar moramo ugotoviti, da se je zbor častno uvrstil med kvalitetne zbore, kar je vsekakor močna pridobitev za naše mesto.

Pri koncertu je sodeloval tudi Gorenjski vokalni kvintet. Njegovo kvaliteto petja smo ugotovili že pri samostojnem nastopu. To pot so bili glasovi še bolj homogeni in kakega izstopanja nismo opazili. Pripomniti pa bi bilo le, da je treba pri narodnih pesmih, če se poje več kitic, uporabiti več besedilu odgovarjajočih variacij, ker drugače zveni petje premonotono in predolgočasno.

Nikakor pa se ne moremo strinjati z dejstvom, da nastopa na gimnazijski prireditvi negimnazijsko glasbeno telo, ker ima gimnazija vendar dovolj lastnih sil, ki bi lahko izpolnile celovečerni glasbeni program. Nenormalno je tudi, da morajo kvalitetni zbori prirejati svoje koncerte na periferiji mesta, medtem ko služi Sindikalni dom, ki bi moral biti središče kulturnega udejstvovanja Kranja, povečini le pridobitvenemu podjetju; to pa zgolj iz materialnih razlogov.

S.

Za večjo specializacijo

Pred reorganizacijo trgovske mreže v kranjskem okraju

1. julija stopi v veljavo zvezna uredba v reorganizaciji in decentralizaciji trgovske mreže. Ker so priprave za izvršitev uredbe v polnem teku, in kar je sama decentralizacija povzročila široke in živahne razprave z najrazličnejšimi mnenji in gledanji, smo se odločili tudi v našem listu opisati problematiko v zvezi z reorganizacijo trgovske mreže v kranjskem okraju.

Stanje trgovin pred vojno

Če pogledamo, kakšno je bilo stanje trgovske mreže pred vojno in ga primerjamo z današnjim, nam pade predvsem v oči dejstvo, da je bilo leta 1935 na področju kranjskega okraja 670 prodajaln, medtem ko jih je bilo v letu 1953 le 380. Toda pri tej primerjavi moramo pripomniti, da so v predvojnem številu upoštevane tudi trgovine na popolnoma obrtniški osnovi. Če primerjamo število trgovin še, koliko prebivalcev je odpadlo na en obrat bi videli, da je leta 1935 odpadlo na eno prodajalno 98 prebivalcev, v letu 1953 pa 255. Te številke pa nas ne smejo vznemiriti, kajti kapaciteta trgovskih obratov se je napram predvojni, z ozirom na število zaposlenih v trgovinah, močno okrepila, saj pride na enega zaposlenega v trgovini le 79 prebivalcev pred vojno pa jih je bilo 80.

Toda s takim stanjem vseeno ne smemo biti zadovoljni. Skrbeti moramo za nadaljnje razširjenje trgovske mreže, seveda v krajih, kjer so za to ustrezni pogoji.

Morda ne toliko povečanje, kolikor še večja specializacija, bi bila n. pr. potrebna v samem mestu Kranju, kjer brez dvoma pogrešamo ločeno modno trgovino in trgovino, ki bi se bavila s prodajo barv, morda tudi specializirano prodajalno z urami. Te trgovine bi kazalo že v najkrajšem času ustanoviti.

Kako bo izgledala trgovska mreža v okraju po reorganizaciji

Sama uredba je glede bodočih organizacijskih oblik trgovine precej široka in dopušča več možnosti. Delo okrajne trgovinske zbornice je šlo v smeri izpopolnitve uredbe in je osvojila princip, da postanejo prodajalne gospodarsko samostojne, da same nabavljajo blago, vendar naj bi več teh samostojnih prodajaln imelo skupno upravo, ki bi imela nekak uslužnostni značaj. Skrbela bi za dovoz in prevoz blaga in podobno.

V Tržiču in Škofji Loki do bistvenih sprememb v reorganizaciji ne bo prišlo. V Železnikih bodo 4 trgovine, v Žireh pa 2 podjetji z dvema prodajalnama, poleg tega pa še 3 zadružne trgovine.

Delno so decentralizirali trgovsko mrežo v Kranju že 1. januarja, ko so se od podjetja »Merkur« odcepila tri podjetja ter od podjetja »Kokra« podjetje »Živila«.

S 1. julijem pa se bo podjetje »Sadje« reorganiziralo v tri podjetja. Samo »Sadje« bo ostalo grosist, poleg tega pa bosta še dve detajlistični podjetji, vsako s 4 prodajalnami. Od podjetja »Kokra« se bosta osamosvojili prodajalni manufakture in galanterije na Titovem trgu. Podjetje »Preskrba« bo postalo grosist, 2 do 4 prodajalne pa se bodo osamosvojile. Ostale pa bodo tvorile detajlistično podjetje s 7 prodajalnami. »Prehrana« bo detajlistično podjetje, od katere se bo osamosvojilo 6 prodajaln, 4 prodajalne pa bodo samostojne, vendar bodo imele skupno upravo. Trgovsko podjetje »Tkanina« pa bo postalo grosist s pravico prodaje blaga na področju kranjskega okraja.

Kaj pa kader?

Bojazen, da bo z decentralizacijo trgovske mreže prišlo do problema brezposelnosti, je popolnoma neutemeljena. Nasprotno! Sposoben trgovski kader bo trgovinam v novih pogojih še bolj potreben; kajti boljša postrežba bo spričo večje konkukurence zahtevala sposobne delavce. Taki pogoji bodo vzpodbuda marsikateremu uslužbencu v upravah podjetja, ki morda ni bil polno zaposlen, ali pa tudi ne dovolj sposoben za izpolnjevanje svoje dolžnosti, da bo poskrbel za izboljšanje strokovne izobrazbe. Ta odvečni kader v upravah bo pač moral zagrabiti za delo v trgovinah.

Prav posebno pereč pa je knjigovodski kader. Z novo organizacijo bo potreben pravzaprav vsaki prodajalni knjigovodja. Toliko knjigovodij pa seveda pri nas ni. Sedaj si sicer več podjetij pomaga z enim knjigovodjem, kar pa iz več razlogov ni priporočljivo.

Temu problemu namerava priskočiti na pomoč Trgovinska zbornica, ki misli organizirati za sposobnejše trgovske pomočnike posebne tečaje, kjer bi se priučili vsaj osnovnim pojmom iz knjigovodstva. To iniciativo je treba vsekakor pozdraviti. Kajti posebno majhne trgovinice z relativno majhnim prometom ne bodo prenesle posebnega knjigovodje. Zato bi bila zelo dobra rešitev s trgovskim pomočnikom, ki bi bil delno knjigovodja, delno pa bi pomagal v trgovini.

In cene?

Vsak bralec bo verjetno takoj postavil vprašanje, ali se bodo po decentralizaciji, spričo povečane konkurence, cene znižale?

V začetku, ko se je o izvajanju uredbe le razpravljalo, je bila večina mnenja, da se bodo morale cene nujno povišati. Takim bi pojasnili, da so te bojazni popolnoma neutemeljene.

V najslabšem premeru bodo cene po reorganizaciji trgovine ostale iste kot doslej. Pričakujemo pa lahko delno znižanje, kajti razumljivo je, da v novih pogojih, osamosvojenih prodajaln ne bo bremenil plačni sklad za številne uslužbence v upravi. In če bodo odpadli odnosno če se bodo zmanjšali že samo ti stroški, poleg še raznih drugih, se bo to moralo odraziti tudi na maloprodajnih cenah.

V Selcih se še niso sporazumeli

Ko smo 16. maja na občinski konferenci SZDL v Selcih izbrali 14. julij za občinski praznik in se tako hoteli oddolžiti prvim žrtvam narodnoosvobodilnega boja, nam nikakor ni šlo v račun stališče tukajšnjega planinskega društva in njegovo omalovaževanje naših sklepov. Društvo hoče namreč na isti dan otvoriti kočo na Ratitovcu, čeprav bi bila njegova dolžnost, da se spontano pridruži proslavi, pri kateri bi morale — tako bi bilo vsaj pričakovati — sodelovati vse organizacije iz Selške doline.

Zato se ni čuditi ogorčenju dopisnika tov. Martina Koširja, ki v svojem članku pod naslovom »Obletnic NOB ne moremo prestavljati« — obsoja tak netovariški odnos.

Vsekakor je važna ugotovitev, da organizirajo v Selški dolini različne prireditve brez kakršnega koli določenega načrta. Zato je tudi upravičeno zgražanje že imenovanega dopisnika, ko poleg ostalega navaja obsojanja vredne pogoje, pod katerimi bi se selški planinci le pogovarjali o prestavitvi svojega slavja.

Tovariš Košir je po vsej verjetnosti prezrl, da je naš sedanji predsednik Planinskega društva vsa leta NOB prespal v skrivališču svoje hiše in da kot tak nima in ne more imeti smisla za vse medvojne in povojne borbe in seveda tudi ne za proslave, ki so zanj deveta briga. Od človeka na takem položaju pa se vendarle zahteva drugačen odnos do naše stvarnosti, zgrajene na temeljih NOB. Svobodo si je naše ljudstvo priborilo s krvjo, zato ne smemo dopustiti, da bi kdorkoli omalovaževal spomine na svetle tradicije ljudske revolucije.

J. Solar

Novo društvo LT v Smledniku

Preteklo nedeljo so v Smledniku ustanovili novo društvo Ljudske tehnike. Do te ustanovitve je prišlo zaradi likvidacije prejšnjega avto-moto društva v Trbojah. Po uspelem občnem zboru, ki mu je prisostvovalo tudi večje število predstavnikov ljudske oblasti in množičnih organizacij, je novo izvoljeni upravni odbor že na svoji prvi seji ustanovil sekcije društva. Sklenili so, da bodo imeli avto-moto, brodarski, fotoamaterski in radioamaterski krožek, ki jih bodo vodili posamezni najbolj delavni člani LT.

Upravni odbor bo zaprosil občinski ljudski odbor, da bi društvu odstopil hišo splošnega ljudskega premoženja, kjer si bodo, člani pripravili društveni dom, delavnice in garažo. Imajo namreč tudi svoj avtomobil, tako da bo avto-moto sekcija lahko kmalu pričela z delom.

Občni zbor društva je nakazal smernice, po katerih naj članstvo v prihodnje dela, da se ne bo ponovilo tisto, kar se je zgodilo v Trbojah, kjer so morali avto-moto društvo razpustiti kljub temu, da je imelo pogoje za svoj obstoj.

Ameriški rojak Frank Knific, ki se prav sedaj mudi v svojem kraju na počitnicah, pa je novo ustanovljenemu društvu podaril pet dolarjev in članstvu želel obilo uspeha pri pionirskem delu na podeželju.

Pismo iz Martuljka

V nedeljo, dne 13. junija, je bila v šoli lepa razstava otroških izdelkov.

V kotu sobe je bila zelena planina s pastirskimi kočami in belim skalovjem. Po stenah so bile risbe, planinsko cvetje in drugi motivi iz našega sveta. Deklice so razstavile po mizah velike in male pisane prtičke z belimi čipkami. Mnogo je bilo lesenih izdelkov: grbi, podstavki za ure in cvetlice, malo pohištvo in razne živali. Otroci Mladinskega doma so izdelali živobarvne izrezanke in igrače iz plastilina. Žene so prispevale prekrasne cvetoče lončnice, da je bil rastavni prostor še lepši. Ljudje so z velikim zanimanjem obiskovali našo razstavo.

Ponosni smo na svoje izdelke. Drugo leto pa bomo ustvarili še kaj lepšega.

Ervin Brecl, I. r. gimnazije,
Martuljk 70

AKADEMIJA

ob 55 letnici PD Kranj

Letos bo naše Planinsko društvo slavilo 55-letnico svojega obstoja. Ob tej priložnosti žele naši planinci poudariti tudi kulturni pomen planinstva, ki že samo po sebi človeka etično dviga in vzgaja.

V Prešernovem gledališču v Kranju bo v ponedeljek, 21. t. m., ob 20. uri akademija, na kateri bodo sodelovali člani različnih organizacij, toda le taki, ki so tudi aktivni planinci.

Igralci Prešernovega gledališča bodo uprizorili skeč o Trebušnikovih planinskih podvigih, moški pevski zbor »France Prešeren« bo zapel nekaj gorjanskih, dalje bosta sodelovala tudi Gorenjski kvintet in Glasbena šola.

Vstopnice so v predprodaji Planinskega društva Kranj, Titov trg.

Koncert slepe mladine

13. junija, so v Podbrezjah gostovali v prosvetnem domu gojenci Zavoda za slepo mladino iz Ljubljane. Občinstvo je kljub izredno lepemu vremenu proti pričakovanju napolnilo dvorano. S tem je pokazalo razumevanje in ljubezen do slepe mladine, ki se pod vodstvom svojih vzgojiteljev usposablja za koristne člane družbe. Gojenci so nastopili s prav dobro pripravljenim koncertom. Igrali so harmonikaški sekstet, šramel, solisti na violinah in harmonikah, pel pa je dekliški tercet. Poslušalci so slepe učence osnovne šole in nižje gimnazije nagrajevali z močnim aplavzom.

Po koncertu je organizacija žena iz Podbrezij pripravila nastopajočim gojencem in njihovim vzgojiteljem skromno, a prisrčno pogostitev.

Gospodarske novice iz vse države

VEČ LIGNITA V RUDNIKU KRETA

Proizvodnja lignita v rudniku Kreti bo letos petkrat večja kot leta 1939. Rudarji bodo letos izkopali 1,450.000 ton lignita, kar je za 200 tisoč ton več kot v lanskem letu.

NOV MLINSKI KOMBINAT

V Virovitici grade velik mlinski kombinat, v katerega bodo investirali okrog 300 milijonov dinarjev. Zgradili bodo pa tudi novo tovarno za predelavo in konzerviranje povrtnine ter sadja.

V ZADRU NOVE TOVARNE

V okviru tovarne ribjih in rastlinskih olj grade v Zadru novo tovarno kisika. Računajo, da bodo v desetih mesecih proizvedli ca. 7.500 steklenic kisika po povprečni ceni 900 din za steklenico.

V bližini Zadra pa je začela obratovati največja opekarna v Dalmaciji, ki bo izdelala letno 10 milijonov zidakov in strešnikov. Predvidevajo, da bo opeka iz te tovarne za polovico cenejša kot opeka drugih tovarn.

IZVOZILI BODO 140.000 TON PREMOGA

Istrski premogovniki, predvsem pa rudnik v Raši, bodo letos izvozili 140.000 ton premoga. Največ premoga bodo prodali v Italijo, Trst, Grčijo, Avstrijo in Egipt.

IZVOZ VŽIGALIC

Lansko leto je tovarna vžigalic »Drava« iz Osijeka prodala 26.000 zabojev vžigalic v inozemstvo v vrednosti 354.000 dolarjev. Največ vžigalic so izvozili v Anglijo, ZDA, Švico, Egipt, Turčijo in Etiopijo. Letos se bo izvoz še povečal.

ELEKTRIFICIRALI BODO PROGO ŠKRLJEVO—BAKAR

Do sedaj je že stekla električna proga od Reke do Škrljeva. Nadaljujejo pa z deli do postaje Plase. Rafinerija nafte na Reki pa namerava začeti elektrificirati progo od Škrljeva do luke Bakar na lastne stroške.

MARIBORSKI TEDEN

Tudi letos bodo v Mariboru organizirali že tradicionalen Mariborski teden, ki bo od 7. do 15. avgusta. Že do sedaj se je prijavilo 76 proizvodnih in trgovskih podjetij, predvsem iz naše republike pa tudi iz LR Srbije, Hrvatske in Makedonije.

NOVA TOVARNA LEDU

V Splitu je začela obratovati nova tovarna ledu z dnevno zmogljivostjo enega vagona umetnega ledu.

Okrožnica št. 5

Na osnovi sklepa III. redne seje upravnega odbora dne 26. maja in sklepa V. redne seje izvršnega sekretariata z dne 7. t. m. sporočamo in naročamo vsem prostovoljnim gasilskim društvom v okraju sledeče:

1. Vse prošnje za odobritev gasilskih prireditev in nastopov so odslej vezane na pritrditev sektorskega in brigadnega poveljnika odnosno njegovega namestnika. Prošenj, ki ne bodo odobrene po tem navodilu, pisarna Zveze odslej ne bo več potrjevala.

2. V času od 14. t. m. pa do konca meseca junija, naj vsa društva izvedejo masovne sestanke zaradi pregleda celotnega članstva. Obrazci za vabilo bodo te dni poslani vsem društvom. O teh sestankih je potrebno obvestiti brigadnega poveljnika in pa člana upravnega odbora Zveze, ki deluje na tem območju. Po izvršenih sestankih naj vsa društva obvezno dostavijo poročilo o stanju članstva na obrazcih, ki jih bodo prav tako prejeli te dni. Ta poročila morajo biti na Zvezi najkasneje do 15. julija 1954. To pa ne spremeni roka za dostavo rednega tromesečnega poročila.

3. Zveza je založila obrazce za potrdila o opravljenih izpitih za čin izprašanega gasilca. Društva naj te obrazce od 14. t. m. dalje dvignejo v pisarni Zveze proti plačilu.

4. Ponovno opozarjamo vsa društva na pravilnik o gasilskih uniformah, ker se zopet javljajo primeri nepravilnega nošenja gasilskih uniform in oznak za čine in funkcije na teh uniformah.

5. Vsa društva, ki nameravajo vložiti prošnjo za podporo pri gradnjah ali novih nabavah opreme, naj s tem pohitijo, da se bo lahko ugodilo najnujnejšim potrebam.

Na pomoč!

Sekretar:
Metod Rotar
Okrajni poveljnik:
Joško Šiling
Predsednik:
Maks Tvrdy

Šenčurska gasilska godba

V preteklem letu je PGD Šenčur praznovalo 55-letnico obstoja društva, ki je bilo združeno z razvitjem društvenega prapora. Imajo svoj avtomobil, potudi mladinsko gasilsko godbo, v kateri deluje 11 mladincev in 13 pionirjev. Nastopili so letos na proslavi 1. maja, kjer so pokazali lep napredek.

Mladinski godba na pihala v Šenčurju

trebno gasilsko orodje z motorno brizgalno in dva bazena, katera so zgradili člani s prostovoljnim delom.

Društvo ima tudi godbo na pihala že od leta 1930. Da bi pritegnili h godbi čimveč mladih moči, so ob dnevu proslave Dneva republike 1953. ustanovili

Veliko skrb posveča godbi njen vodja tov. Janko Golob.

Društvo je pričelo tudi že s pripravami za graditev novega gasilskega doma, ki bo v korist skupnosti. Aktivnost tega društva lahko služi mnogim našim društvom za zgled.

Proslava gasilskega dne

Po poročilih, ki smo jih prejeli od poveljnikov brigad in od članov upravnega odbora Zveze, ki so ta dan posetili mnogo naših društev, je razvidno, da je večina društev prav lepo proslavila Gasilski dan. Tako je v tržiškem sektorju posebno pohvalno omeniti društvo Leše, ki je imelo lepo okrašen dom, postavljene slavoloke ter je izvedlo skupno s PGD Sv. Nežo praktične vaje. V Kovorju je bila posebno vidna gasilska izložba v hiši blagajnika tov. Ribnikarja. Poleg tega se je ta dan tekmovalo v sekt. Tržič v hitrosti, disciplini, prožnosti članstva pri praktičnih vajah. Društvo Golnik se ni udeležilo teh vaj zaradi premajhne udeležbe članov. Tu se opaža, da uprava zavoda posveča premalo pažnje gasilski organizaciji. PGD Podljubelj je izvedlo napad prav dobro in je doseglo pri ocenjevanju skoraj največ točk.

V kranjski brigadi je proslavila gasilski praznik večina društev ter so okrasili domove in razobesili zastave, očistili orodje, imeli razne vaje, predavanja in sestanke. V Mavčičah so udarniško gradili gasilski dom, bilo je zelo živahno, saj je delalo 43 članov in članic, 6 voznikov pa je prevažalo material. V »Tiskanini« so imeli že v soboto praktične vaje, proslavo in počastitev padlih gasilcev, pa tudi 2 predavanji na proslavi. Prav pohvalno je bilo praznovanje Gasilskega dne v PIGD »Inteks«, kjer je imelo društvo proslavo, prisego članstva, izpite za izprašane gasilce ženske desetine. Imeli so tudi vaje, pri katerih je delovalo 52 članov. Tudi PGD Kranj je imelo shrambišče lepo okrašeno z zelenjem in zastavami, a na predvečer vaje in zaprisego članstva.

Bila pa so tudi društva, ki tega dneva niso praznovala kot bi bilo treba. Še več, niti niso vedela, da je ta dan njihov praznik. Marsikje pa smo pogrešali med članstvom predsednika in poveljnika. Za ta društva izgleda, da zastonj izhajajo Bilten in objave v Gorenjskem gasilcu v »Glasu Gorenjske«.

60-letnica PGD v Komendi

Prostovoljno gasilsko društvo Komenda je 30. maja proslavilo 60-letnico svojega obstoja. Na predvečer praznika je imel društveni odbor slavnostno sejo v zadružnem domu, nakar je sledila proslava v Domu v Komendi. Naslednje dopoldne je bilo v Komendi izredno živahno. Prišlo je mnogo gostov iz vseh okoliških krajev. Ob 9. uri je prispela tja poklicna gasilska milica in nekaj gasilskih čet iz Ljubljane. Omenjene čete so odlično izvedle gasilske vaje in za svojo izurjenost in spretnost žele navdušeno pohvalo občinstva. Popoldne so prišla v Komendo še gasilska društva iz Kamnika, Mengša, iz Most, Vodic in drugih krajev. Ob dveh so se zbrali vsi gostje pred gasilskim domom, odkoder se je razvil svečan sprevod proti slavnostnemu prostoru. Na čelu povorke sta jahala dva gasilca z zastavami, nato so sledile narodne noše na konjih in peš, za njimi pa so se razvrstili stari in mladi gasilci. Slovesnost pred Domom je otvoril predsednik društva tovariš Franc Sršen. Za njim so govorili številni domačini in ugledni tuji gostje, ki so vsi izrazili priznanje komendskemu gasilskemu društvu za njegovo aktivno in požrtvovalno delo. Zatem je društvo razdelilo odlikovanja nekaterim najbolj zaslužnim članom.

Pred pomembnim praznikom jeseniških železarjev

V avgustu bo poteklo 85 let od ustanovitve jeseniške Železarne - Zgodovina razvoja Železarne je nerazdružno povezana z razvojem revolucionarnega delavskega gibanja na Gorenjskem

ŽELEZARNA NA JESENICAH NI POMEMBNA SAMO KOT EKONOMSKI FAKTOR V NAŠI KAPITALNI GRADITVI. POMEN ŽELEZARNE MED OBEMA VOJNAMA JE ZLASTI V TEM, DA JE BILA ZIBELKA NAPREDNEGA, REVOLUCIONARNEGA GIBANJA IZKORIŠČANIH PROTI IZKORIŠČEVALCEM, DELAVCEV PROTI KAPITALISTOM NA GORENJSKEM.

OB ZBORU GORENJSKIH DELOVNIH LJUDI V ZAVRŠNICI, KJER BODO UDELEŽENCI OBUJALI SPOMINE NA TEŽKE, A VELIKE DNI, KO SE JE DELAVSKI RAZRED PRIPRAVLJAL NA ZMAGOVITO REVOLUCIJO, PA JE PRAV, DA SE SPOMNIMO POMEMBNEGA JUBILEJA, KI GA BO SLAVIL KOLEKTIV JESENIŠKE ŽELEZARNE LETOS V AVGUSTU. 15. AVGUSTA BO NAMREČ POTEKLO 85 LET OD USTANOVITVE ŽELEZARNE.

Kmalu bo preteklo 85 let, odkar je bila ustanovljena Kranjska industrijska družba. (Dovoljenje takratnega ministrstva za notranje zadeve na Dunaju je datirano s 15. avgustom, vpis v trgovinski register pa je bil izvršen dne 18. septembra 1869. leta.) Osnovna glavnica je znašala ob ustanovitvi 600.000 goldinarjev. Za predsednika upravnega odbora je bil izvoljen baron Michel-Angelo Zois, za podpredsednika V. Seunig, za tehničnega direktorja pa ji je bil določen Karel L. Luckman.

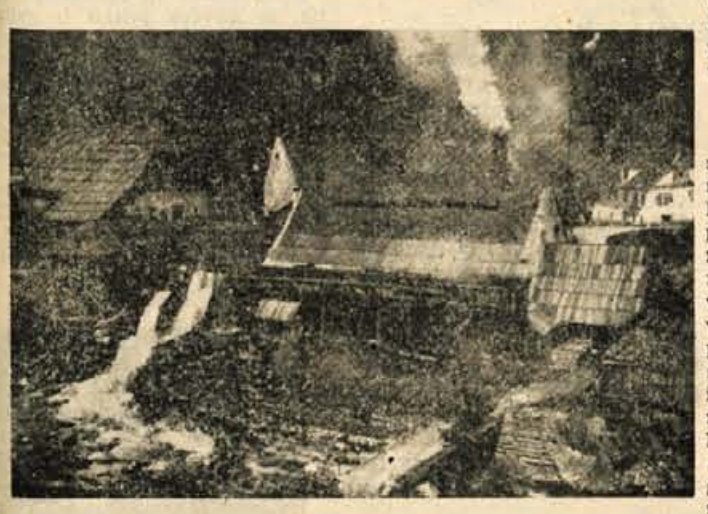

Fužina v Spodnji Radovni, ki je nehala obratovati leta 1901

Že v septembru leta 1869 so kupili ljubljanski paromlin v šentpeterskem predmestju. V januarju leta 1870 je kupila družba od Zoisovih dedičev vsa železarska podjetja in posestva na Gorenjskem. Nakup je obsegal poleg plavžev in fužin na Javorniku, v Mostah, Sp. Radovni, Bohinjski Bistrici, na Pozabljenem in na Stari Fužini tudi obsežna zemljišča in rudosledne pravice.

Že močno zasut vhod v rudno jamo na Bevšci

Družba je kupila proti koncu 1871. leta vse blejsko vlastelinstvo od Viktorja Ruarda, graščaka na Stari Savi, ki je bilo prej v posesti briksenskih škofov, dalje plavže in fužine s pripadajočimi rudokopi in rudoslednimi pravicami na Stari Savi, na Plavžu in v Mojstrani ter velike gozdne površine na Jesenicah, Hrušici, Gozd-Martuljku, Kranjski gori in Podkorenu. Da bi si zagotovila potrebne surovine za lastna podjetja (železno rudo in premog), je družba konec leta 1872 pokupila vse deleže fužin in rudnikov Petrova gora na Hrvatskem. Kmalu nato se je vselila tudi v tržiški kot, kjer je kupila veleposestvo kneza Sulkavskega s fužino in pilarno, nadalje jeklarno »Slap« od dr. Stanislava Jabornega ter Primožičevi posestvi »Pristava« in »Butterhof«.

To so bile glavne poteze prvega upravnega odbora KID za osredotočenje železarske industrije na Jesenicah pred 85. leti. Dejansko pa segajo njene korenine že dolga stoletja po vsem gorenjskem kotu, kjer so v starih kovačnicah skoraj neprestano udarjala težka kovaška kladiva, s katerimi so žuljave roke nekdanjih kovačev oblikovale železo in jeklo.

Železarska obrt na Gorenjskem je stara že tisočletja. Železo so v naših krajih pridobivali že Kelti, najdišča rud pa so izkoriščali tudi Rimljani. O tem nam pričajo ostanki topilnic, najdišča novcev in okraskov na Ajdovskem Gradcu, v vasi Žlan pri Bohinjski Bistrici in pri Jereki na Dunaju, ki so jih raziskovali zgodovinarji in arheologi: dr. Walter Schmid z Gašteja pri Kranju, Marlot, Franc Šprung, bivši profesor na rudarski akademiji v Leobnu in znani metalurg Slavko Smolej z Jesenic. Tudi v Karavankah so še vidni sledovi davne železarske tvornosti. V bližini nekdanjih rudnih nahajališč so vidni temelji nekdanjih preprostih peči za taljenje železne rude, obloge, ostanki žlindre, kopišča za oglje in podobno.

Zanimivo je tudi Valvazorjevo poročilo (knjiga III. str. 393) o Jesenicah: »V starih časih so bile fužine med Savo in Plavžem na Planini. Tam se je delalo v četrt in pol pečeh. Te peči omenja svobodščinsko pismo (Privilegium), ki ga je izdal grof Friderik Ortenburški dne 24. avgusta leta 1381. Ko so pozneje začeli gospodje Buccheleni z železarstvom na Stari Savi in na Plavžu, je začelo ono na Planini ponehavati.«

Kranjska industrijska družba je imela v obratu več različnih podjetij. V gorenjskem kotu je posedovala pet rudnikov in več rudosledb. Pri Savskih jamah, na Bevšci, Begunjščici Zelenici in na Rudnem polju so nakopali do 250.000 metrskih stotov železovca in manganove rude na leto, štirje plavži pa so zalagali 12 fužin s surovim železom. Na stari Savi in v Mojstrani so bila poleg plavža in pudlarske peči tudi vodna kladiva, ki so obdelovala in oblikovala pudlarsko jeklo. Na Javorniku in v Spodnji Radovni je bilo poleg plavža tudi več vodnih kladiv. V Bohinjski Bistrici, na Pozabljenem in v Stari Fužini je obratovala visoka peč, dve kupolni peči, pet talilnic z ognjišči na oglje za pridobivanje jekla in surovega železa, ena valjarna, livarna in vodna kladiva. V bohinjskih fužinah so izdelovali železo in jeklo v obliki polizdelkov (cogljev) kot valjeno železje in jeklo v palicah. Letna proizvodnja je v Bohinju znašala povprečno okoli 20.000 metrskih stotov.

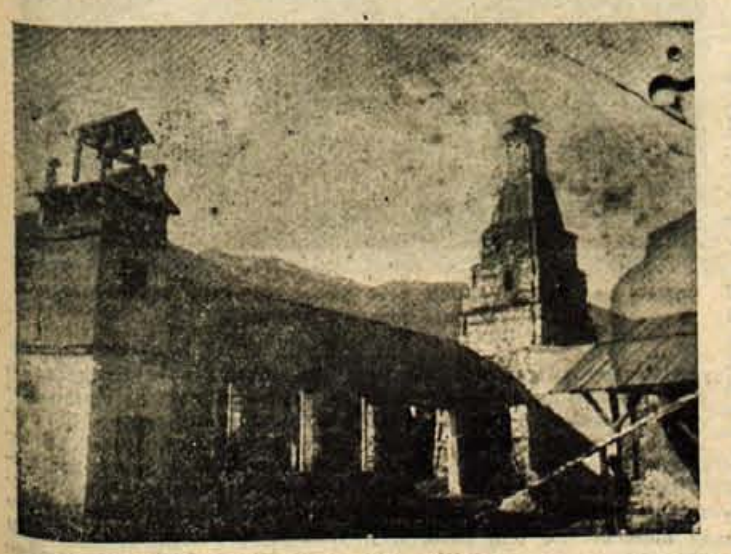

Zapuščen plavž v Bohinjski Bistrici. 18. oktobra 1890 ga je uničil požar

Leta 1873, v času hude gospodarske krize na naših železarskih tržiščih, so zasledili na Begunjščici manganovo rudo, ki je vsebovala okoli 30% mangana. Svet je tedaj prisluhnil. Mnogo železarskih magnatov iz Evrope in Amerike se je zanimalo za proizvodnjo leskečega železa na Javorniku. Med njimi je bil tudi plavžar iz St. Louisa pri Marseillu, ki je tudi začel s proizvodnjo feromangana. Feromangan so izvažali v Nemčijo, Francijo, Belgijo, Anglijo in Ameriko. Javorniški feromangan je bil leta 1876 razstavljen na mednarodni razstavi v Philadelphiji v Ameriki. Javorniška železarna je zaradi izvrstne kakovosti razstavljenega feromangana prejela posebno priznanje v obliki krasne diplome, datirane s 27. septembrom 1876. To dragoceno priznanje hrani Tehniški muzej na Jesenicah.

V letu 1890 so stekle v novi jeseniški železarni v trikotu med Savo, Ukovo in državno cesto prve martinovke, valjarne, predelovalni in pomožni obrati. S tem je nastopila za Jesenice in široko okolico nova doba, doba gospodarskega, socialnega in kulturnega napredka.

Na Jesenice so prihajali delavci, mojstri, tehniki, inženirji, trgovci in obrtniki iz raznih slovenskih krajev. Prišli so tudi iz daljnih pokrajin slovanskega juga, s Češkega, s Poljske, Avstrije, Nemčije in Italije. Jedro vsega delavstva pa so tvorili potomci nekdanjih rudarjev, plavžarjev in fužinarskih delavcev iz Bohinja, Sp. Radovne, Stare Save in Javornika, ki so zgradili trdne temelje sedanji železarski industriji.

Spričo veliko večje zmogljivosti nove jeseniške železarne v primerjavi z zastarelim fužinarskim obratom pa je začelo primanjkovati železne rude v rudnikih pod Golico, Begunjščico in Zelenico. Predrag je bil tudi železniški prevoz rude, premoga in starega železa iz oddaljenih krajev in prevoz gotovih izdelkov z Jesenic v svet. Železarska industrija je težila k morju, ki je za vsako veliko gospodarstvo okno v širni svet. Zato je Kranjska industrijska družba (KID) proti koncu minulega stoletja prodala ogromne površine (45.000 oralov) gozdov v Bohinju, na Pokljuki, Jelovici, Mežaklji in v Martuljku. Z izkupičkom teh velikih gozdnih površin je začela graditi v Škednju moderno železarno s koksarno in pristaniškimi napravami, s katerimi so hkrati lahko natovorili ali raztovorili dva velika parobroda.

Prva visoka peč je v Škednju zapihala 24. 11. 1847., druga 1. aprila 1907., tretja 17. dec. 1913. Prva Siemens Martinova peč 5. 11. 1912., druga 8. jan. 1913. Leta 1897. je ugasnil stari plavž na Stari Savi, leta 1906. pa še poslednji plavž na Javorniku. Za Jesenice in široko okolico so nastopili trdi časi. Najboljši delavci so bili premeščeni v Škedenj. Rudniki v Karavankah so bili vsi opuščeni.

Strajk železarjev v javorniških obratih leta 1935

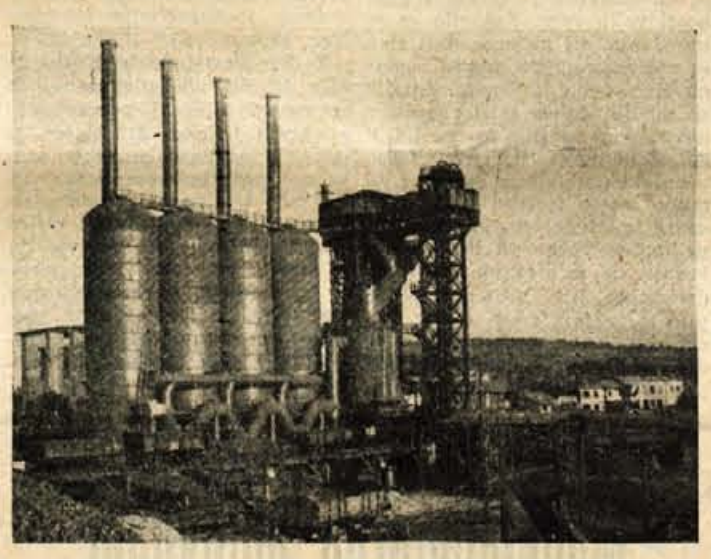

Moderna visoka peč v Škednju s štirimi ogrevalci zraka (cowperji). Obratovati je začela leta 1897

Po prvi svetovni vojni je bila velika železarna v Škednju odtrgana od svojega gospodarskega zaledja. Jeseniška Železarna je bila popolnoma navezana na predelavo starega železa, ki ga je morala uvažati iz drugih držav in celin. Boj za staro železo je bil vedno hujši. Vodstvo železarne je moralo misliti na gradnjo novih plavžev in transportnih naprav na Jesenicah. Z dograditvijo prvega plavža na Jesenicah jeseni leta 1937, je bil napravljen najvažnejši korak za obstanek jeseniške Železarne. Tri leta pozneje, tik pred drugo svetovno vojno, pa je bil zgrajen drugi plavž pod vodstvom domačih tehnikov, z domačimi delavci in domačim gradivom.

Nešteto kmetov s Planine pod Golico, ki so dolga desetletja prevažali rudo na Jesenice, je prišlo ob delo in kruh in zamrlo je živahno življenje na planinskih potih in cestah.

Po zmagoviti narodnoosvobodilni borbi je sprejel delavski razred na svoje ramena najvažnejšo in najtežjo nalogo, obnovo opustošene domovine in izgradnjo nove ljudske države. Železarna Jesenice je prešla v last delovnega ljudstva, ki je takoj po obnovi z revolucionarno silo začelo s kapitalno graditvijo in modernizacijo zastarelih obratnih naprav in vzgojo novih strokovnih kadrov. S prvim petletnim planom pa je delovni kolektiv jeseniške Železarne dobil nalogo, da sam izdela nad 50% železa in jekla v državi. To težko nalogo je kljub velikim težavam še pred določenim rokom častno izpolnil.

Po zakonu, ki ga je sredi poletja 1950 sprejela Zvezna ljudska skupščina, so prešla vsa proizvajalna sredstva v upravo proizvajalcev samih. Izvoljeni so bili delavski sveti in upravni odbori podjetij. Tako so 20. avgusta 1950 jeseniški železarji na najbolj slovesen način prevzeli Železarno v svoje roke. Z velikimi pravicami so sprejeli tudi velike dolžnosti, ki so jih vse do sedaj častno in vestno izpolnjevali.

Iz leta v leto si jeseniški kovinarji postavljajo nove odgovorne naloge, da bi zadostili vsem ogromnim zahtevam domače predelovalne industrije in velikemu povpraševanju zunanjega trga. Nenehno skrbijo za strokovni dvig svojih kadrov. Ljudska univerza in Društvo inženirjev in tehnikov prirejata v ta namen številna predavanja, tečaje, seminarje in ekskurzije. Delavski tehnikum zapusti vsako leto 20 visoko kvalificiranih mladih metalurških tehnikov-strokovnjakov. Strokovni kadri se šolajo tudi v metalurški industrijski šoli, na kateri absolvira letno preko 40 veliko obetajočih mladih kovinarjev in metalurgov.

Višek zmogljivosti pa hočejo železarji doseči z novimi, sodobno urejenimi obrati. Na ruševinah zastarelih obratov rastejo novi, modernejši in večji. Za obnovo obratov, za nove stroje in sodobno obratovanje žrtvuje kolektiv Železarne vsa svoja razpoložljiva sredstva. V zadnjih letih so bili zgrajeni novi predelovalni obrati za žico in tračno železo, kjer bodo izdelovali tudi belo pločevino, katero moramo še uvažati. Na Javorniku so postavili nove, moderno urejene valjarne, zdaj pa gradijo še valjarno tanke pločevine, ki je v naši predelovalni industriji nenehno primanjkuje. Produkcija plavžev se je z novimi pražilnimi pečmi in modernimi cowperji povečala za 100 odstotkov, se znatno pocenila, kvaliteta surovega železa pa se je približala svetovni.

Tako usmerjeno delo jeseniških kovinarjev, ki stremi za popolno osamosvojitvijo in neodvisnostjo naše industrije, ima vedno večje uspehe in je že veliko pripomoglo k napredku naše socialistične industrijske izgradnje.

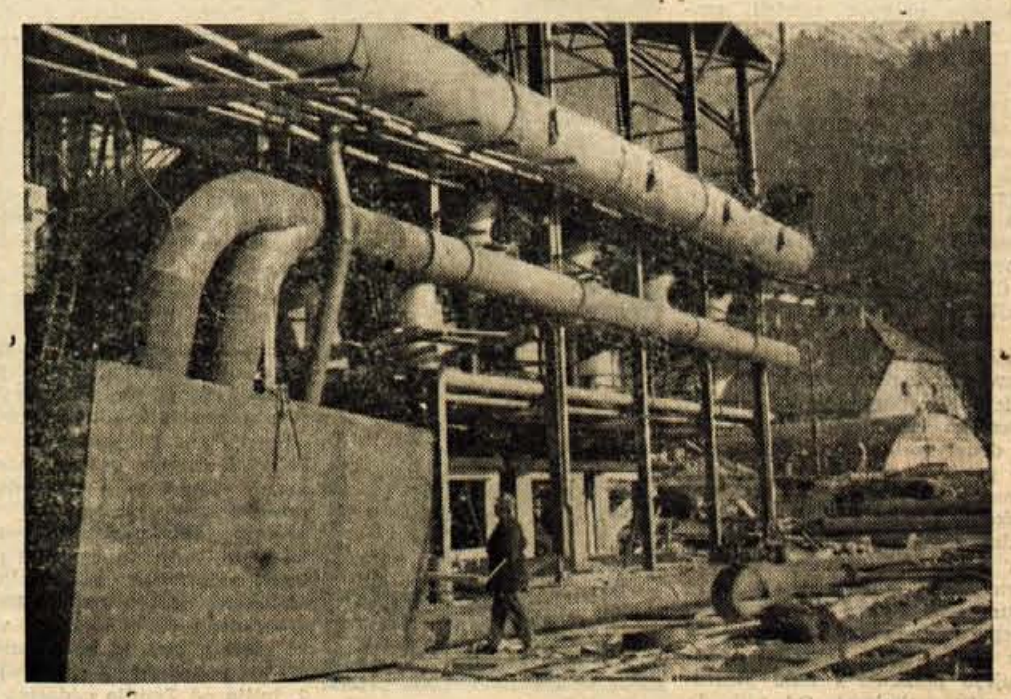

Po vojni so na Javorniku zgradili novo moderno valjarno. Na sliki: generatorji plinarne v valjarni 2400 na Javorniku

Anekdote

Žlica

Tristan Bernard je prišel v restavracijo in naročil obed. Natakar mu je urno prinesel juho, gost pa mu je še v istem trenutku dejal:

— Te juhe ne morem jesti!

Natakar se je silno začudil:

— Kako to? Saj je juha vsem izredno dobro teknila, vi pa je še pokusili niste pa jo že odklanjate.

— Seveda — odvrne Bernard. — Kaj mi koristi, če je bila juha vsem všeč, če pa jaz nimam žlice.

IZ ZGODOVINE MIKROBOV

Iznajdba mikroskopa in odkritje mikrobov

Dolgo so mikrobi nemoteno gospodarili, dokler ni prišlo pred skoraj tremi stoletji slučajno do njihovega odkritja. Odkril jih ni ne zdravnik ne naravoslovec, temveč holandski trgovec Anthoni van Leeuwenhoek (iz. Levenhuk). Ta je kot amater sam brusil leče in si sestavil primitivno povečalo — prvi mikroskop. S tem izumom je tesno povezano odkritje mikrobov. Pogled skozi mikroskop ali drobnogled nam je odkril poprej nevidni svet drobnih organizmov. S svojim primitivnim mikroskopom je Leeuwenhoek opazoval vse, kar mu je prišlo pod roke. Kar je videl, je vse natančno zapisal in pošiljal svoja poročila britanskemu Kraljevskemu društvu v London. V onem času pa temu niso posvečali veliko pozornosti. Danes gledamo mikrobe pod mikroskopom brez začudenja. Zdi se nam jasno in razumljivo, toda holandski trgovec jih je pred tri sto leti gledal gotovo s povsem drugačnim občutkom, ker je zagledal v kapljici vode, o kateri dotlej nihče niti pomislil ni, da bi moglo biti v njej kaj drugega kakor prozorna voda, novi živi svet. Ta trgovec, ki se do visoke starosti (umrl je v 91. letu) ni nehal pečati z opazovanjem mikrobov, ni bil deležen nobene slave, nikakega priznanja za to odkritje.

Po njegovi smrti je nadaljeval z raziskovanjem mikrobov Italijan Lazzaro Spalanzani. V njegovem času je nastal v znanosti velik spor. Pojavilo se je vprašanje, ali more nastati živo iz neživega ali pa morda nastane živo samo iz živega. Ljudje so mislili, da se miši zarede v umazanem perilu in muhe v gnijočem mesu. Te »trditve« so učenjaki potolkli in dokazali, da muhe ležejo jajčeca v meso in da se iz teh jajčec razvijejo nove muhe. Težko pa je bilo dokazati, da se mikrobi kot najdrobnejša živa bitja ne porajajo iz neživih snovi (seno, slama, gniloba). Spalanzani je to dokazal. Vzel je dve buči. Eno je dobro zamašil, prekuhal njeno vsebino (juho s semenjem), drugo je pustil neprekuhano. V prekuhani juhi se mikrobi niso pojavili, ker vročina uniči vse živo, pa tudi mikrobe, v nekuhani tekočini pa je vse vrvelo mikrobov.

Za Spalanzanijem je oživil nauk o mikrobih genialni Louis Pasteur. Moral je ponovno dokazovati poskuse svojega predhodnika. Pojavila se je zopet teorija, da se je življenje razvilo iz nežive materije in da tudi mikrobi nastanejo iz prahu. Res so v prahu mikrobi, ampak ti so nastali iz mikrobov. Ako prah z mikrobi ne pride v bučo s hranilno juho, v njej ne bo mikrobov. Pasteur je to dokazal in s tem je bila za vedno pokopana teorija o nastanku živega iz neživega. V veljavo je prišel latinski rek: omne vivum ex vivo, t. j. vse živo iz živega. Pasteur je tudi trdil, da so nekateri mikrobi povzročitelji bolezni. Nekaj takih mikrobov je tudi sam odkril. Ko je imel Pasteur še polne roke dela z raziskovanjem mikrobov, se je z njimi začel ukvarjati drugi znanstvenik — Robert Koch. Odkril je mnogo vrst mikrobov (povzročitelje tuberkuloze, kolere itd.).

Z deli Pasteurja in Kocha je bilo že zagotovo dokazano, da so mnogi mikrobi povzročitelji nevarnih bolezni. Do danes je odkritih na tisoče mikrobov, tako nevarnih kakor neškodljivih, da, celo koristnih. V modernem času je človek zgradil velike zavode in krasne laboratorije, v katerih se znanstveniki pečajo z mikrobi, z raziskovanjem njihovega življenja, in s problemi, kako uničiti nevarne vrste, ki povzročajo hude in težke bolezni.

M. A.

ZANIMIVOSTI

»REAKTIVNA« RIBA

V nekem rečnem koritu v angleški pokrajini Berghshire so pred nedavnim našli okamenele ostanke tako imenovane »reaktivne« ribe, ki je bila predhodnik današnjih polipov. Ta riba je živela v dobi dinozavrov in okameneli ostanki, ki so jih našli, so stari okoli 120 milijonov let. Zanimivo je, da se je ta riba, ki je bila dolga vsega 5 do 7 centimetrov, gibala po principih današnjih reaktivnih letal in ladij. Skozi odprtino na sprednjem delu glave je vsrkavala vodo in jo izločala skozi cevkasto žlezo pod telesom. Izredno hitro se je lahko gibala naprej in nazaj.

LETALA IN ATOMSKA ENERGIJA

Prav vsi poskusi, da bi tudi letala opremili z motorji na atomski pogon, so propadli in tovarne v ZDA so z njimi sploh prenehale. Nikakor niso uspeli izolirati motorja tako, da posadka letala ne bi zbolela zaradi radioaktivnih žarkov. Vsi do sedaj znani načini zavarovanja so bili pomanjkljivi. Zaradi tega so mislili skonstruirati atomsko letalo brez pilota, pa so ugotovili, da bi tako letalo lahko povzročilo ob nesreči ogromne žrtve. Ideja o atomskih letalih bo ostala ideja, dokler ne bodo našli materiala, ki bo dober in lahek izolator.

NA SVETU GOVORIJO 6760 JEZIKOV

Po podatkih francoske akademije znanosti, ljudje na svetu danes govorijo 6760 jezikov. V dnevnem življenju povprečno izobražen človek ne uporablja več kot 5 do 6 tisoč besed. Homerova antična »Ilijada« in »Odiseja« pa imata okoli 9000 različnih besed, Goethejeva dela imajo 11.000 različnih besed, Shakespeare pa je v svojih dramah uporabljal 24.000 različnih besed!

NAJVEČJI KONJ

Malo pred drugo svetovno vojno je v Ameriki poginil konj »Hiram«, ki je slovel kot največji predstavnik svoje pasme. Visok je bil 2,10 metra in težak 1320 kilogramov.

DVA JUBILEJA

Bostonski klovn Mark Angel je slavil dva jubileja naenkrat in sicer 25-letnico svojega cirkuškega dela in 150-tisočo klofuto, ki jo je dobil v svoji cirkuški karieri.

SPOZNAVANJE PO GLASU

Slepi londonski sodnik John Filding, ki je umrl 1780. leta, je po glasu spoznal vse osebe, s katerimi je kdajkoli prišel v svoji dolgoletni praksi v stik. Danes ugotavljajo, da je slepi sodnik po glasu lahko razpoznal okoli 3.000 oseb.

Za mlade bralce

Slavček

Živel je nekoč trgovec. Doma je imel v kletki slavčka, ki je čudovito pel.

Nekega dne se odpravi trgovec v svet. Ko je slavček zvedel za to, mu je dejal: »Slišal sem, da greš v svet, v tuje dežele. Tam živijo moji rojaki. Prosim te, da jih lepo pozdraviš.«

»Bom«, je dejal trgovec in odšel.

Ko je v tujini prodal vse svoje blago, se je spomnil tudi na slavčka in začel je iskati njegove rojake. Ustavil se je ob vrtu z lepimi vrtnicami in v bližnjem grmu je zagledal slavčka. Ravno peti je začel. Trgovec je pristopil k njemu in zaklical: »Hej, slavček! Pozdrave ti prinašam od brata, ki ga imam doma zaprtega v kletki.«

Ko je slavček to slišal, je umolknil in se zgrudil na tla, kot bi bil mrtev.

»Če bi vedel, da ga bo tako prizadelo, bi mu prav gotovo tega ne povedal«, je modroval trgovec. Pobral je drobno ptico, jo pogledal in dejal: »Zares je umrla.« Potem jo je položil pod grm in se napotil domov.

Toda slavček ni bil mrtev. Počakal je, da je trgovec odšel, potem pa je skočil na noge, si otresel perje in zletel.

Doma je trgovca že na vratih pričakal njegov slavček:

»Si izročil moje pozdrave?« je vprašal.

»Seveda. Slavčka sem pozdravil, ki je pel ob poti. Pa ni bil nič kaj vesel. Kar na tla je padel in umrl«, je odgovoril trgovec.

Od tistega dne ni hotel trgovčev slavček nič več jesti. Čez nekaj dni so ga našli mrtvega. Trgovec ga je pobožal in ukazal, naj ga neso v vrt med rože.

Toda komaj so ga položili na tla, je slavček prhnil in odletel. Dolgo je letel in končno prišel k svojim rojakom. Poiskal je tistega slavčka, ki mu je bil trgovec izročil pozdrav in se mu lepo zahvalil, da ga je naučil, kako naj se reši kletke.

Praktični nasveti

Perilo iz nylona peremo v mlačni milnici in ga ne smemo ožemati. Sušimo ga v senci, likamo pa z malo toplim likalnikom.

— — —

Zarjaveli ključi se bodo ponovno svetili, če jih za nekaj dni namočimo v terpentinu ter jih nato osušimo z mehko volneno krpo.

— — —

Aluminijasto posodo očistimo, če jo premažemo z mešanico olja in alkohola v enakih množinah.

— — —

Črno volneno blago s svetlimi, ne premočnimi madeži bo spet dobila lepo svežo barvo, ako zamazana mesta narahlo zdrgnemo z volneno krpo, namočeno v črno kavo.

Moda

Na sprehodih in izletih se najbolje počutimo v udobni športni obleki. Tovrsten model na zgornji sliki je prav prikupen

Iz moderne tehnike

Medplanetarna potovanja

Po potovanju na Luno, naslednja postaja Mars? - 10 raket znanstvenikov - Samo eden od šest tisočev - Kaj so kozmični žarki?

Kdo izmed nas se ne spominja francoskega pisatelja Julesa Verneja in njegovih pustolovskih povesti »20.000 milj pod morjem«, »Otroci kapitana Granta«, Potovanje v središče zemlje« itd. Njegova domišljija se je pred 100 leti razvnela ob takratnem resnično fantastičnem napredku znanosti in tehnike, ki je v štiridesetih letih otročje igračkanje s papirnatimi krili razvil v letala, ki razbijajo zvočni zid, ki je parnik na kolesa spremenil v atomsko podmornico, telegrafijo, ki se je takrat v prvih korakih še opotekala okoli problema pupinizacije, v današnjo barvno in trodimenzionalno televizijo. Pisatelj-vizionar je fantaziral in sanjaril, današnje stanje moderne tehnike pa ni samo uresničilo marsikatere njegove zamisli, ampak jo je celo daleč presegalo.

Ene njegove ideje pa se človeštvu doslej še ni posrečilo ostvariti — potovanja na druge planete. Iz poročil inozemskega tiska o poskusih, ki jih v velikih industrijskih državah podvzemajo tudi na tem področju, pa je videti, da se bo verjetno uresničila tudi ta njegova napoved.

Človeška tehnika neredko najhitreje napreduje takrat, ko to zahteva razvoj sredstev za uničevanje. V vojne namene so razvili industrijo razstreliv, letalstvo, radiotelefonijo, radar, atomsko energijo in še in še. V drugi svetovni vojni so Nemci pričeli izdelovati proslulo »maščevalno orožje« V-1 in V-2 raketne bombe z velikim akcijskim radijem, veliko brzino in velikimi višinami letenja. Prav tako kot je vsak vojni izum ostal člen v verigi nadaljnjega razvoja industrijske tehnike tudi v miru, se sedaj nadaljujejo poizkusi s temi stratosfernimi raketami. Od njih do ideje medplanetarnega obstreljevanja in končno tudi potovanja je samo en korak. Danes se že resno govori o potovanju na Luno in po nekaterih podatkih je videti, da so prepreke samo še finančne narave. Neka ameriška družba ni samo iz reklamnih nagibov že pred letom dni prodajala rezervacije za potniški promet na progi Zemlja—Luna.

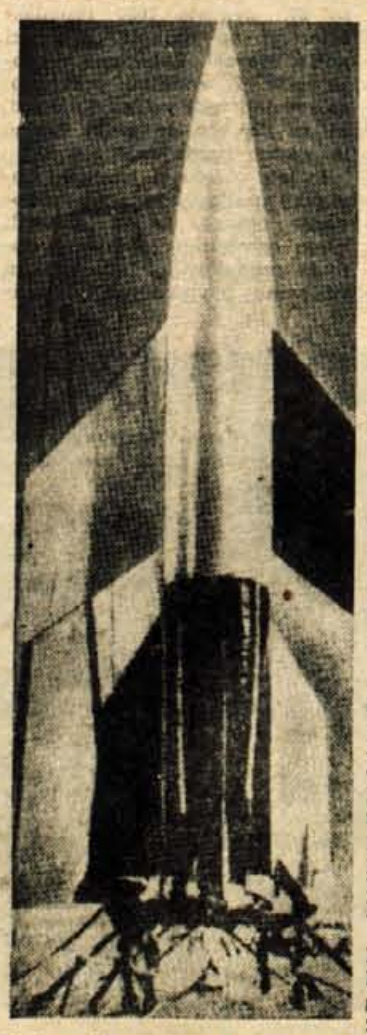

Najnovejša raketa za polet v stratosfero, potomka nemških V2

Danes, ko nekateri s potovanjem na Luno računajo kot samo še z vprašanjem časa, se drugi ukvarjajo že z novimi, daljnosežnimi mislimi. Luna je končno vendarle samo Zemljin satelit, majhen, bližnji prirepek in nič več. Do nje je samo še en skok. Človeštvo lahko napravi še vse kaj več. Doseči moramo pravo medplanetarno potovanje, potovanje na planet, ki je Zemlji enakovreden in od nje toliko oddaljen, da se to resnično lahko imenuje pravo potovanje.

Seveda o tem samo ne razmišljajo, temveč so to stvar zagrabili tudi z znastvene plati. Cele skupine znanstvenikov delajo račune in kombinirajo ugibanja s hladno razsodnostjo. Predvidevanja zato niso brez vsake osnove. Poglejmo, kaj pravijo!

Pred nekaj tedni je v reviji »Colliers« nekaj takih predavanj objavil dr. Werner von Braun, načelnik oddelka za radiodirigirane projektile arzenala v Redstonu države Alabama. V članku je napisal, da je povsem prepričan, da ne bo preteklo niti sto let do takrat, ko bodo ljudje že sposobni preleteti oddaljenost med Zemljo in Marsom, oddaljenost 551,200.000 kilometrov, da bi raziskali veliki rdeči planet, ki bo — mimogrede povedano — letošnjega 2. julija od Zemlje oddaljen samo za 74 milijonov kilometrov.

Čeprav je znanost že sedaj sposobna — pravi dr. Braun — predvideti tudi najdrobnejše posameznosti ekspedicije na Mars, bodo glavne težave izvirale iz samega človeka. Raziskovalci bodo naleteli na težave in nevarnosti, ki doslej niso doletele še nobenega človeka. Gotovo je, da bo treba člane ekpedicije podvreči zelo strogi izbiri. Znanstvenik misli, ba bo komaj eden od 6000 povprečnih kandidatov fizično, duševno in čustveno sposoben za udeležbo za to potovanje v vsemirje, ki bo trajalo skoraj tri leta.

Po Braunovih predračunih bi morala raketna ekspedicija šteti kakih sedemdeset članov. Ti bi se vkrcali v 10 letalskih objektov, ki ne bi smeli biti težji od 4000 ton, ker bi morali prepeljati ogromne količine goriva, znanstvenih instrumentov, hrane, kisika, vode in vseh ostalih potrebščin za troletno odstranitev z Zemlje.

Ko bodo dosegli 9200 km nad Zemljo, bodo potniki ugasnili raketne motorje, ki so jih doslej gnali, in takrat bo pričelo njihovo dejansko potovanje skozi vsemirje, potovanje, ki bo trajalo več kot osem mesecev.

Ko bodo z brezpilotnimi raketami raziskali atmosfero okoli planeta Marsa, bo medplanetarna flota pripravila svoje desantne aparate in zemeljski prebivalci se bodo spustili na marsovska polarna prostranstva, ki so pokrita s snegom in ledom. To je namreč edini prostor na Marsu, kjer je dovolj ravnih površin, potrebnih za pristajanje. Dr. Braun pravi, da bo kasneje pristajanje možno tudi v predelih Marsovega ekvatorja

Po pristanku na Marsu bodo raziskovalci s traktorji, taborišČno opremo in ostalim gradivom poiskušali doseči polutnik in tam urediti stalno bazo za prihodnja pristajanja na Marsu.

Dr. Braun pravi, da bodo zemljani ostali na Marsu kakih 15 mesecev. Po tem času, t. j. ob ponovnem približevanju Marsa in Zemlje, bodo z raket odtrgali vse naprave za pristajanje in krila. Z raketami se bodo vrnili do nebesne platforme, 1000 km nad Marsom, odtod pa bodo nadaljevali potovanje proti Zemlji, med katerim se bodo ustavili samo še na prvi nebesni platformi, nekaj tisoč kilometrov nad Zemljo.

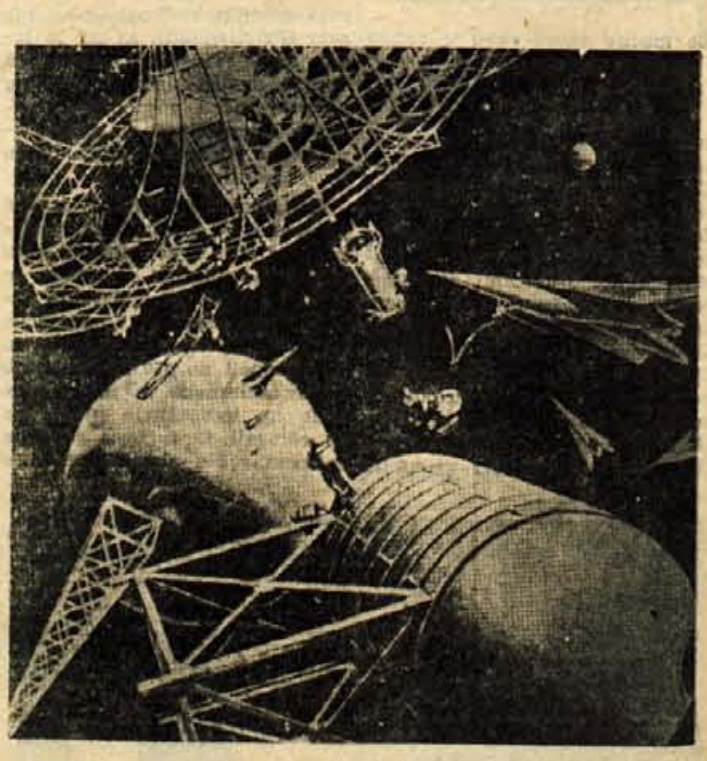

Takole naj bi po zamisli učenjakov izgledala medplanetarna postaja nekje v vsemirju

Dr. Braun odkrito priznava, da bo treba rešiti še veliko število problemov, preden bo mogoča taka ekspedicija. Eden takih problemov so n. pr. kozmični žarki, ki bi utegnili biti smrtonosni za celotno zamisel. Prav tako je še veliko vprašanje, ali se bo človek, ki bo cele mesece zaprt v ozki kabini, lahko obvaroval pred blaznostjo.

S sodišča

Čistilka obsojena zaradi tatvine

Na okrožnem sodišču v Ljubljani je bila 10. junija 1954 javna sodna obravnava proti obtoženi A. B., doma z Jesenic, čistilki samskega doma na Jesenicah.

Javni tožilec jo je obtožil za štiri tatvine denarja v samskem domu zaposlenim delavcem železarne. Kradla je v času od septembra 1952 do febr. 1953. M. V. je ukradla 1300 bonov, ko je bil odsoten. D. B. je pogrešal 1000 dinarjev. M. R. pa je ukradla 5000 din, S. T. pa 350 din. Dolgo so v samskem domu šušljali o tatvinah, krivca pa le niso mogli zaslediti. Šele tatvina 350 din je zadevo razvozljala. Ko je imenovani S. T. ležal v svoji postelji, je vstopila snažilka A. B. Mislila je, da oškodovanec spi in je segla po njegovi listnici, jo odprla in ukradla 350 din. Pozneje ga je prosila, naj o tem molči, ker se je bala sramote.

Obtožena A. B. pa vse tatvine zanika in izjavlja, da ona ni kradla. Tudi priče so trdile, da je bila A. B. vedno poštena, kar so dokazovale tudi izjave njenih bivših delodajalcev.

Sodišče je zato po daljšem posvetovanju izreklo sodbo je za tatvino 350 dinarjev, storjeno Stanku Terlikarju. Za vse ostale tri obtožbe tatvin je bila obtožena A. B. oproščena zaradi pomanjkanja dokaznega materiala. Obsojena je bila na dva meseca zapora pogojno za dobo 2 let.

Prizadela je telesno poškodbo

V. V. z Bleda se je zagovarjala pred sodiščem, ker je v prepiru in trenutni razburjenosti udarila svojo teto po očesu tako močno, da se ji je oko takoj razlilo. Zaradi tega početja jo je sodišče obsodilo na eno leto zapora pogojno za dobo treh let.

Pomoč podbreških pionirjev

Med prvimi, če ne sploh prvi v okraju, so poslali denarno pomoč celjskim poplavljencem pionirji iz Podbrezij. Ti so namreč konec maja navezali pismene stike tudi s celjskimi pionirji, ki so jim nekaj dni pred poplavo poslali različne slike mesta Celja. Ko pa so podbreški učenci dobili v roke prve časopise s poročili in slikami o katastrofi v Celju in okolici, jih je to tako ganilo, da so takoj organizirali zbiralno akcijo. V ponedeljek, 7. junija, so že pred poukom zbrali 2500 din ter jih še isti dan odposlali celjskim pionirjem. Mnogi so izpraznili žepe do zadnjega dinarja. Nekateri so dali prav vse, kar so zaslužili z nabiranjem hroščev. Posebno se jim je zasmilila deklica, fotografirana v Slovenskem poročevalcu z rešenim kanarčkom v kletki. V posebnem pismu, ki so ga tudi takoj napisali, so zlasti njo toplo pozdravili.

Iz Kamnika

Likof v tovarni usnja. Na strehi novega objekta v tovarni usnja so v soboto postavili zeleno smreko, znak, da je poslopje dograjeno. Zdaj so na vrsti notranja dela, ki pa gredo kljub težavnemu terenu naglo od rok.

— — —

Javna produkcija Glasbene šole bo 27. junija.

— — —

Na tekmovanju v splošni klasifikaciji mladink na zletu Partizana v Ljubljani je dosegla Darinka Drolc, sedmošolka kamniške gimnazije, drugo mesto.

Iz Radomelj

Novo cestišče so zgradili na cesti pred domom v Radomljah. Odrezali so ovinek, s čimer je vhod v kulturni dom precej ločen od ceste.

šport ★ šport ★ šport

Kranjski plavalci pred sezono

V času, ko se je nogometni predstavnik »Korotan« poslovil iz slovensko-hrvatske lige, je dobil Kranj novega predstavnika v plavalni slovensko hrvatski ligi. Kranjski plavalci letos prvič nastopajo v konkurenci s klubi ostalih republik. V skupini, kjer tekmuje PK Mladost, so še zagrebški predstavnik Naprijed, lanskoletni član zvezne lige ter predstavnik Bjelovara in Pošk iz Splita. Od slovenskih klubov sodeluje v tej skupini še ljubljanski železničarski klub ŽPK Ljubljana. Skupina je sestavljena iz dokaj močnih klubov ter bodo tekmovanja zelo zanimiva in tudi kvalitetna. Kranjčani bodo sprejemali svoje goste v mesecu juliju, takoj zatem pa bodo odšli na povratna srečanja.

Drugo moštvo bo nastopilo v letošnjem letu v I. slovenski ligi in to v gorenjski skupini z Bledom in Prešernom iz Radovljice Drugo moštvo je močno napredovalo in je stalna rezerva mladih moči za nadomestitev v I. moštvu.

Poleg teh tekmovanj pa pripravljajo Kranjčani še dva ali tri mednarodne dvoboje v Kranju, v glavnem s klubi iz Avstrije. Poleg tega pa bodo organizirali prvenstvo Kranja in se udeležili vseh slovenskih in nekaj državnih prvenstev. Predvsem polagajo upe na prvenstva v skokih v vodo, kjer že dolgo vrsto let z uspehom nastopa državni reprezentant in prvak Ivko Šink. Pa tudi nekaj mladih moči bo letos že lahko uspešno poseglo v borbo za najboljša mesta.

Ves obširen program upajo plavalci uspešno opraviti. Organizacijsko klub dobro deluje, prav tako pa ni bilo doslej še nobenih disciplinskih kazni ne od republiške zveze, niti ne klubskih. Ovira pa, ki se pojavlja v uspešnem razvoju, je trenutno finančnega značaja. Prepričani so, da bodo vsi odgovorni videli v njihovem delu resno skrb za razvoj mladine in de so v tem pogledu želi tudi že lepe uspehe. Upajmo, da bodo tudi v letošnjem letu pokazali čimveč športnih uspehov, kakor tudi uspehov pri vzgoji in razvoju mladine.

Šport v Škofji Loki

V Loki so pred kratkim ustanovili **Klub za konjski šport** »Ločan«, za katerega je veliko zanimanje. Klub je 13. t. m. organiziral že prvo uspelo prireditev, na kateri so sodelovali ljubljanski jahači. Izvajali so dresurno jahanje in skoke čez zapreke, kar je navdušilo Ločane, ki so v lepem vremenu v velikem številu obiskali dobro pripravljeno prireditev.

Nogomet

N. K. Bled : F. D. Ločan 5 : 3

V preostali prvenstveni nogometnih tekmi med enajstorico Bleda in domačim Ločanom so morali domačini pustiti obe točki borbenejšim gostom, ki so zasluženo zmagali. Ločani niso znali izkoristiti številnih zrelih situacij pred vrati gostov.

V predtekmi sta se pomerili mladinski enajstorici domačega Ločana in ljubljanskega Železničarja, Razigranim gostom se domači niso mogli upirati in so izgubili srečanje z visokim rezultatom 8 : 1. Tekma je bila odigrana za mladinsko republiško prvenstvo.

Šah

Na prvenstvenem šahovskem turnirju v Komendi je med 12 tekmovalci zmagal Kern z 9½ točkami, drugo mesto pa je zasedel Ivan Jezeršek.

Gibanje prebivalstva

Rojstva: Terezija Bregar iz Radovljice, rodila deklico; Marija Lipuš iz Lesc, rodila dečka; Veronika Božič iz Radovljice, rodila dečka.

Umrli so: Marija Golmajer, šivilja iz Radovljice, stara 54 let; Filip Lipuš, sin kovača iz Lesc, star 4 dni; Ivana Kapus, preužitkarica iz Lesc, stara 80 let.

Poročili so se: Branko Rues, ključavničar in Marija Iskra, tekstil. delavka; Frančišek Bregant, delavec in Angela Langus, gosp. pomočnica; Alojzij Resman, kovač in Antonija Golmajer, kmečka hči; Bruno Grdević, nameščenec in Marica Rode, šivilja; Stanislav Iskra, mizarski pomočnik in Julijana Šmit, knjigovodkinja; Zvonko Brišnik, študent in Špela Vrhunc, gospodinja; Janez Triplat, str. ključavničar in Ivana Poljanec, trg. pomočnica.

NA JESENICAH

Rojenih je bilo od 25. maja do 7. junija 30 otrok.

Poročili so se: Stanislav Sodja, tov. delavec in Ivana Grebenjšek, tov. delavka; Vincencij Čufer, tov. delavec in Marija Peternelj, gosp. pomočnica; Marijan Dolinšek, mizar in Frančiška Peternelj, servirka; dr. Janez Kokalj, dipl. zdravnik in Marija Dakskobler, zdrav. pomočnik; Stanislav Potočnik, tovarniški delavec in Ivana Zima, gosp. pomočnica; Janez Vovk, kurjač in Marija Ambrožič, delavka; Anton Stare, rudar in Anica Winer, gosp. pomočnica; Štefan Nemec, strojni tehnik in Frančiška-Venkoslava Čuden, nameščenka; Albert Krmelj, delavec in Ana-Cirila Triplat, delavka; Milan Tomažič, tovarniški delavec in Ivanka Peternel, delavka; Jožef-Marijan Kopitar, klepar in Olga-Ana Klinar, knjigovodkinja.

Umrli so: Viktor Volčini, roj. 17. 10. 1904, umrl 24. maja na Jesenicah, Javor. pot št. 8; Živo Čolič, roj. 28. 10. 1937, umrl 22. maja na poti med Žirovnico in Jesenicami; Marija Novšak, roj Koblar, roj. 4. 12. 1881, umrla 28. maja na Jesenicah, Marinkova 1; Marija Upenek, roj. Debelak, roj. 20. 2. 1891, umrla 29. maja na Jesenicah v bolnici; Veronika Cuznar, roj. 29. maja 1954, umrla 29. maja na Jesenicah v bolnici; Marijana Mesec, roj. Volčič, roj. 20. 8. 1873, umrla 1. junija na Jesenicah, Potoška 9; Franc Resman, roj. 30. 8. 1886, umrl 1. junija na Jesenicah, Prešernova 31 in Branko Jovanovič, rojen 19. 12. 1953, umrl 2. junija na Jesenicah v bolnici.

V KRANJU

Rojstva: Ana Nosan, gospodinja iz Kranja, Primskovo 37 rodila dečka; Stanislava Krmelj, predilka iz Kranja, Tavčarjeva 33, rodila deklico; Matilda Mihelčič, gospodinja iz Kranja, Primskovo 312, rodila dečka; Marija Grašič, prodajalka v slaščičarni, iz Kranja, Primskovo, rodila dečka; Pavla Završnik, vrtnarska delavka, Gramoznica, Kranj, rodila dečka, Marija Eržen, gospodinja iz Stražišča, rodila dečka.

V KAMNIKU

Rojeni so bili: Marta Maček na Šutni, Majda Jagodic na Grabnu in Milan Begović v Fužinah; Srečko Zajc, Janez Trbušak in Mira Urankar v Mekinjah, Andrej Iskra v Podjelši, Marija Vavpetič v Podgorju in Veronika Kobal na Vrhpolju.

Poročili so se: Giovanni Papaiz, delavec in tov. delavka Angelca Žagar; Stanislav Rak, tov. delavec in Marija Pajtler, gosp. pomočnica;; Janez Markovič, drž. uslužbenec in Karolina Kralj, tov. delavka; Edvard Rozman, drž. uslužbenec in Mihaela Verdir, drž. uslužbenka; Franc Spruk, zidar in Dragotina Smit; Janez Gostič, tesar in Marija Matjan, trg. pomočnica.

Umrla je Marija Ulčar, roj Vhovnik, rod. upokojenka, stara 81 let.

Kino

Kino »Storžič«, Kranj: 17. do 20. junija amer. barvni film »Najboljši med slabimi«. Predstave ob delavnikih in nedeljah ob 16., 18. in 20. uri, prodaja vstopnic od 15. ure dalje. 20. junija ob 20. uri amer. film »Kapitan Kidd«. Matineji 20. junija ob 8. in 10. uri. 21. do 23. junija koprodukcijski film (Jugoslavija—Nemčija) »Poslednji most«.

Letni kino »Partizan«: 17. in 18. junija amer. film »Kapitan Kidd«. 19. junija amer. barvni film »Rudniki kralja Salomona«. 20. junija »Poslednji most«. 21. do 23. junija angleški film »Karavana«. Predstave dnevno ob 20.30 uri. Prodaja vstopnic ob delavnikih od 19.30 ure dalje, ob nedeljah od 18. ure dalje, za shrambo koles preskrbljeno.

Kino »Svoboda«, Stražišče: 19. do 20. junija amer. film »Kapitan Kidd«. Predstave v soboto ob 18. in 20. uri, v nedeljo ob 16. in 18. uri, ob 20. uri amer. barvni film »Rudniki kralja Salomona«. Matineja 20. junija ob 10. uri »Poslednji most«.

Kino »Radio«, Jesenice: 19. do 21. jun. nemški film »Dvojčice«. 22. do 24. junija amer. filmska drama »Cyrano de Bergerac«. 25. do 27. amer. film. soc. drama »Steklena menažerija«. Predstave vsak dan ob 18. in 20. uri, v nedeljo ob 16., 18. in 20. uri. Vsako nedeljo dop. je matineja ob 10. uri; — cena za odrasle 20 din, za otroke 10 din.

Kino »Plavž«, Jesenice: 22. do 24. junija nemški film »Dvojčice«. 25. do 27. avstrijska film. komedija »Irena v zadregi«. — Predstave v torek, sredo in petek ob 19. uri, v soboto ob 18. in 20. uri, v nedeljo ob 16., 18. in 20. uri. Vsako nedeljo dop. matineja ob 10. uri. Cena za odrasle 20 din, za otroke 10 din.

Kino Kor. Bela - Javornik: od 19. do 20. jun. nemški film »Dvojčice«. Predstave ob 20. uri.

Uspel telovadni nastop

Preteklo nedeljsko jutro je obetalo lep dan. Tega so bili zelo veseli tudi učenci selške šole. Vse dopoldne so delali, da bi uredili vse potrebno za popopoldanske prireditve.

Na sporedu je bila akademija, pri kateri so sodelovale tudi ostale šole selške občine. Dvorana je bila nabito polna in so ljudje kljub vročini z zanimanjem sledili prizorom, simboličnim vajam, petju in plesom.

Po končanem kulturnem sporedu je šolska mladina ob spremljavi godbe na pihala odkorakala na telovadišče, kjer se je zbralo že mnogo ljudi. Ob zvokih partizanskih koračnic je mladina prikazala zletne vaje. Godbi gre za uspešen nastop prav tako vse priznanje.

ŠEPAVEC • zgodba o volku • PO OLAFU ASLAGSSONU PRIREDIL V. DRŽAJ

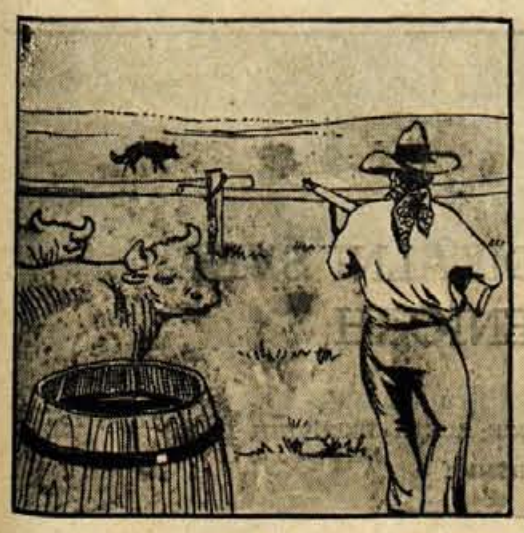

5.

Volk je pri človeku skrajno zasovražen. Nima lastnosti, ki bi ga napravile prikupnega. Preveč je krvoločen. V pokrajinah, kjer goje ovce in govedo, je nedvomno najhujši sovražnik človeka. Njegova življenjska pot je neskončna krvava sled.

V času mojega bivanja na zapadu sem prišel v stik z mnogimi krotkimi in divjimi živalmi. Večina od njih živi urejeno življenje in zato ne vzbujajo prevelike pozornosti. Nekatere pa že v zgodnji mladosti pritegnejo pažnjo nase.

6.

Franka sem spoznal pozimi. Takrat so gradili v tisti pokrajini železniško progo in tam sem dobil zaposlitev. Pomagal sem preddelavcu odmetavati navoženo zemljo. Hkrati sem vzdrževal železniški nasip, ki je segal do širne ravnine, in tako mi je bilo mogoče opazovati pokrajino na vse strani. Na zapadu se je valila temna reka, med nizkimi, s snegom pokritimi gorami. Za temi fantastičnimi gorskimi grebeni sem videl belo ozadje visokega gorovja.

7.

Bilo je v januarju. S Frankom sva ždela ob majhnem ognju, ki sva ga netila na nasipu. Nenadoma sem zapazil na širni ravnini dvojico sivih volkov. Čeprav sva bila s tovarišem dobro vidna, nista pospešila korakov, niti okrenila glave, ko sem ju poklical. Sodeč po smeri poti, sta ponoči obiskala kako naselje ob reki. Vračala sta se torej z roparskega pohoda. Sledil sem ju s pogledi, dokler mi nista izginila izpred oči.

Opazovati divje zveri v prostosti, v otožnem jutru, je nekaj posebnega...

8.

Neke nedelje sem šel za volčjimi stopinjami, ki so bile dobro vidne. Ko sem se približal pokrajini prepadov, kjer je ležal še sneg samo v globelih, sem izgubil sled. Zdaj mi je bila razumljiva brezskrbnost volčjega para. Kratka pot preko ravnine je bila za oba junaka malenkost. Njun brlog je bil prav gotovo več milj daleč. Kdo bi jima bil kos...

Na povratku v stan sem slučajno srečal starega Franka, ki ga je spremljal velik škotski ovčarski pes.

Ob zletu delovnih ljudi v Završnici pod Stolom pozdravlja

Zveza kulturnih društev radovljiškega okraja

vse člane kulturnih društev in jim čestita k uspehom,
ki so jih dosegli v pripravah na to veliko manifestacijo delavske kulture

objave · oglasi

GLEDALIŠČE

Prešernovo gledališče Kranj

Soboto, 19. junija ob 20. uri: P. A. Bréal, Napoleonovi huzarji. Gostovanje v Cerkljah pri Kranju.

Nedelja, 20. junija ob 16. uri. M. Anderson, Zašlo je sonce. Izven in za podeželje. Zadnjikrat.

Torek, 22. junija ob 20. uri: P. A. Bréal, Napoleonovi huzarji. Gostovanje v Škofji Loki.

Četrtek, 24. junija ob 20. uri: P. A. Bréal, Napoleonovi huzarji. Gostovanje v Tržiču.

Sobota, 26. junija ob 20. uri: P. A. Bréal, Napoleonovi huzarji. Gostovanje v Kropi.

Nedelja, 27. junija ob 16. uri: P. A. Bréal, Napoleonovi huzarji. Gostovanje v Železnikih.

Z gostovanjem v Železnikih bo Prešernovo gledališče zaključilo letošnjo sezono.

OBJAVE

Učenci in učenke, ki gredo v kolonijo v Split, obvešča upraviteljstvo osnovne šole Kranj da odide prva izmena 27. in ne 24. junija.

RAZPIS

Industrijska puškarska šola v Kranju razpisuje vpis v I. letnik za izučitev puškarske stroke.

Teoretični in praktični pouk traja 4 leta. Lastnoročno pisani prošnji s kratkim življenjepisom, kolkovani s 30.— din, je priložiti: 1. rojstni list, 2. šolsko spričevalo o dokončanem 3. razr. gimnazije, 3. zdravniško spričevalo, ter jo dostaviti najkasneje do 28. junija 1954.

Sprejemni izpiti iz slovenščine in matematike bodo 1. in 2. julija od 8. ure dalje. Zbirališče v »Puškarni« v Kranju.

Kandidatom iz drugih okrajev ne moremo zagotoviti stanovanja v dijaških domovih, ker so že polno zasedeni.

Ravnateljstvo

Vpis v Tekstilni tehnikum

Tekstilni tehnikum v Kranju je popolna srednja tehnična šola. Pogoji za sprejem: dovršena nižja gimnazija ali druga tej enaka predizobrazba, uspešno dovršeni sprejemni izpit (slovenščina, matematika in kemija) in veselje do praktičnega dela. Prijave sprejemamo do 22. junija, sprejemni izpiti pričnо 28. t. m. ob 8. uri zjutraj.

VPISOVANJE

v 5. in 6. razred Osemletne osnovne šole Kranj bo od ponedeljka, 21. junija do ponedeljka 28. junija vsak dan v zbornici osnovne šole. Vpisovali bomo na podlagi zadnjega spričevala oziroma izkaza in prijave, katero dobite pri upravi. Razredi osemletne šole imajo za vstop v uk in tudi sicer za življenje iste pravice kakor sporedni razredi nižje gimnazije. Natančnejša navodila so pritrjena na šolskih vratih. Zaradi okrajne šolske razstave je vstop v upravo možen je s Komenskega ceste.

Upraviteljstvo

MALI OGLASI

Prodam čebelnjak. Informacije se dobijo v Kmetijski zadrugi Naklo.

Izgubljena očala od Kranja do Bašlja, prosim **vrniti** Cesta na Golnik 20, Kranj.

Ugodno prodam moderno kuhinjsko opravo. — Pungeršek, Stražišče 77, Kranj.

Snopoveznik znamke »Fela«, nov, priključi se lahko tudi na traktor, **proda** po ugodni ceni Kmetijska zadruga Kokrica pri Kranju.

Splošno gradbeno podj. »Primorje«, gradbišče Jesenice na Gorenjskem, **sprejme** za vodstvo gradenj na Jesenicah tri delovodje gradbene stroke po možnosti z daljšo prakso. Ponudbe poslati na gradbišče z navedbo dosedanje prakse. Plača po tarifnem pravilniku. Hrana in samsko stanovanje na gradbišču. Nastop službe takoj.

Izgubljena šper-plošča na progi Kranj—Tržič. Javiti proti dobri nagradi sprevodniku avtobusa.

RAZPIS

Okrajni odbor ZB NOV Radovljica razpisuje štipendije za otroke padlih borcev in žrtev fašističnega terorja in to za učence vseh strokovnih šol in učence v gospodarstvu, za učence srednjih šol, učence pripravljalnega razreda, za študente na univerzi, visokih šolah in akademijah.

Učenci, dijaki, študenti, ki bodo vlagali prošnje za štipendije pri Okrajnem odboru ZB NOV Radovljica morajo predložiti naslednje dokumente:

1. Potrdilo, da so jim starši padli v NOB ali da so žrtev fašističnega terorja.
2. Potrdilo o imovinskem stanju, stanju družine, ki ga vzdržuje in o stopnji sorodstva s to družino.
3. Potrdilo o višini družinske pokojnine, oziroma invalidnine in skupni znesek, ki ga družina prejema kot otroški dodatek.
4. Potrdilo o uspehu v šoli in o vpisu v šoli.
5. Mišljenje in predlog osnovne oziroma občinske organizacije ZB o nujnosti dodelitve in o višini štipendije.
6. Kratek življenjepis prosilca.

Vse prošnje je treba poslati Okrajnemu odboru ZB NOV Radovljica do 15. julija 1954.

Okrajni odbor ZB NOV Radovljica

„Kamnoseštvo"
KRANJ

IŠČE DVA VAJENCA.
JAVITI SE V KRANJU,
TAVČARJEVA 1
ALI KOROŠKA 39

100 uspehov na 1 oglas v našem tedniku

Okrajni odbor Socialistične zveze v Radovljici

pozdravlja udeležence zleta delovnih ljudi
v Završnici

Naj bo vsem delovnim ljudem Gorenjske ta zlet
močna vzpodbuda pri nadaljnjem delu
za dobrobit naše socialistične domovine

OB ZLETU DELOVNIH LJUDI V ZAVRŠNICI
LAHKO S PONOSOM UGOTOVIMO, DA JE JESENIŠKI ŽELEZAR
S SVOJIM DELOM
PRI IZGRADNJI SOCIALISTIČNE DOMOVINE DOKAZAL,
DA JE DOSTOJEN DEDIČ
BOGATIH REVOLUCIONARNIH TRADICIJ PREDVOJNIH
JESENIŠKIH KOMUNISTOV

Tovarniški odbor sindikata
Železarne Jesenice

Pozdravljamo udeležence mogočne kulturne in politične manifestacije Gorenjcev v Završnici

Mestni sindikalni svet Jesenice

OKRAJNI ODBOR ZVEZE BORCEV V RADOVLJICI

izkreno čestita udeležencem zleta v Završnici

KINO PODJETJE JESENICE

Radio - Plavž - Koroška Bela

S SVOJIMI BIFEJI

pozdravlja udeležence velikega zleta delovnih ljudi
v Završnici

OKRAJNI SINDIKALNI SVET
NA JESENICAH

POZDRAVLJA VSE UDELEŽENCE ZLETA DELOVNIH LJUDI
V ZAVRŠNICI

NAJ BO TA MANIFESTACIJA DELAVSKE KULTURE
VZPODBUDA VSEM KULTURNO PROSVETNIM DRUŠTVOM
PRI NJIHOVEM NADALJNJEM DELU